

Marita Ottela

YRITTÄJÄN TARVITSEMA TUKI TYÖKYVYN OLLESSA UHAT-
TUNA

Kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun koulutusohjelma

2014

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

Yrittäjän tarvitsema tuki työkyvyn ollessa uhattuna
Ottela, Marita
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen ja –suunnittelun koulutusohjelma
Marraskuu 2014
Ohjaaja: Jaakkola-Hesso, Sirpa
Sivumäärä:47
Liitteitä:3

Asiasanat: yrittäjä, työkyky, työeläkelaitos, työterveyshuolto

Työeläkekuntoutus on lisääntynyt eri ammattiryhmien keskuudessa 2000-luvulla lähes kymmenkertaiseksi. Yrittäjät hakevat kuntoutusta ja Kelan sairauspäivärahaa muita ryhmiä harvemmin. Työterveyshuolto on yrittäjän tärkein linkki kuntoutukseen hakeuduttaessa, mutta erityisesti mikroyrittäjät ja yksinyrittäjät ovat solmineet heikosti työterveyshuoltosopimuksia. Ongelmana on ollut, että yrittäjillä ei ole tietoa työterveyshuollon järjestämismahdollisuuksista.

Tutkimuksessani selvitettiin yrittäjänäisten tietämystä työkyvyn erilaisista tukimuodoista sekä mitä tukea yrittäjänaiset odottavat työeläkeyhtiöltä, työterveyshuollolta ja yrittäjäjärjestöltä. Lisäksi selvitettiin, miten vastanneiden yrittäjänäisten työterveyshuolto on järjestetty.

Opinnäytetyö oli järjestölähtöinen ja pohjautui yhteistyössä työeläkeyhtiö Ilmarisen kanssa tehtyyn Survey -tyyppiseen verkkokyselyyn Suomen Yrittäjänaisille. Kysely tehtiin tammikuussa 2014 ja kyselyyn vastasi 268 yrittäjänaisista. Tutkimuksessa tietoa kerättiin sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti.

Opinnäytetyön tulosten perusteella Suomen Yrittäjänaisilta toivottiin eniten vertaistukea ja verkostoja. Edunvalvonta ja tiedottaminen sekä julkisuuteen että järjestön sisällä koettiin tarpeelliseksi. Työterveyshuoltosopimus oli tehty hieman yli puolella yrittäjänaisista ja sopimuksista 1/3 oli yksityisellä puolella. Työterveyshuollolta odotettiin säännöllisiä tarkastuksia sekä parempaa tiedottamista palveluista ja hinnoista. Mikro- ja yksinyrittäjät toivoivat pienyrittäjien työterveyshuollon kehittämistä sekä aktiivisempaa ohjaamista kuntoutukseen. Työeläkeyhtiöiltä toivottiin päivitettyä tietoa eläketurvasta ja siitä miten tulee toimia työkyvyn heikentyessä. Yrittäjäläkkeiden suuret maksut ja eläkkeiden pienet kertymät kaipasivat yrittäjänäisten mielestä muutosta. Erilaisista työkyvyn tukimuodoista kuten, valtion tuki osatyökykyisen palkkaamiseksi, Yrittäjänaisen maksuton kuntoutus ja työeläkeyhtiön työkokeilu, oli heikosti kokemusta. Kaikista edellä mainituista toivottiin myös lisää tietoa.

SUPPORT NEEDED BY AN ENTREPRENEUR IN CASE OF DECLINE IN WORKING ABILITY

Ottela, Marita

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

November 2014

Supervisor: Jaakkola-Hesso, Sirpa

Number of pages: 47

Appendices: 3

Key words: entrepreneur, working ability, institutions for occupational retirement provision, occupational health care

Occupational retirement rehabilitation has increased a lot in different professional groups in the 21st century. However, entrepreneurs apply for rehabilitation and sickness allowance more rarely than other groups. Occupational health care is the most important link for entrepreneurs in applying for rehabilitation, but in particular, small and single entrepreneurs have seldom made agreements with occupational health care, because they do not have knowledge of how occupational health care could be organised.

The purpose of this thesis was to explore what female entrepreneurs know about different forms of support. Another purpose was to find out what they expect from institutions for occupational retirement provision, occupational health care and the society of entrepreneurs. In addition, the aim was to find out how occupational health care had been organised among the respondents.

The thesis was carried out in co-operation with the institution for occupational retirement provision called Ilmarinen. The data were collected by a survey on-line and the inquiry was intended for the society called Female Entrepreneurs. The survey was carried out in January 2014 and 268 female entrepreneurs answered the inquiry. The data included both quantitative and qualitative data.

The results show that the respondents hoped for peer support and networks from the society of Female Entrepreneurs. In addition, they thought that it is important that the society promotes their interests and provides information both within the society and to the public. More than half of the women had an agreement with occupational health care and one third of the agreements were made with the private sector.

The respondents expected regular check-ups and more information of services and prices. Small and single entrepreneurs hoped that occupational health care for small business entrepreneurs would be further developed. They also hoped for more active guidance to rehabilitation. Institutions for occupational retirement provision should give more updated knowledge of pensions and what to do when working ability weakens. High pension contributions and small pension accrual rates should also be changed. They did not have a lot of experience of different forms of support related to working ability or support provided by the state for hiring a person with limited working ability. In addition, they had little knowledge of free rehabilitation for female entrepreneurs and work experiments by institutions for occupational retirement

provision. In conclusion, more information is needed from all the above mentioned facts.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MIKROYRITTÄJÄT SUOMESSA	7
3 MIKROYRITTÄJÄN TUNNUSMERKKEJÄ.....	8
4 TYÖTERVEYSHUOLTO YRITYKSISSÄ	11
4.1 Työterveyshuolto ja lainsäädäntö.....	11
4.2 Työterveyshuoltoon liittyviä tutkimuksia	13
5 MIKROYRITTÄJÄN TYÖ- JA TOIMINTAKYKY	15
5.1 Yrittäjän työkykytalo	15
5.2 Työ- ja toimintakykyyn liittyviä tutkimuksia	17
6 TYÖELÄKEKUNTOUTUS YRITTÄJÄN NÄKÖKULMASTA	19
6.1 Työeläkeyhtiöt.....	19
6.2 YEL.....	20
6.3 Yrittäjän työeläkekuntoutus	21
6.4 Työeläkekuntoutukseen liittyviä tutkimuksia	23
7 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	24
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
9.1 Tuen tarve Suomen Yrittäjänaisilta.....	27
9.2 Miten yrityksen työterveyshuolto on järjestetty ja missä asioissa työterveyshuollolta tarvitaan tukea	30
9.3 Tuen tarve eläkeyhtiöltä.....	35
10 POHDINTA	39
10.1 Tuen tarve Suomen Yrittäjänaisilta.....	40
10.2 Tuen tarve työterveyshuollolta.....	42
10.3 Tuen tarve eläkeyhtiöltä.....	45
10.4 Jatkotutkimusehdotuksia	47
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Mikroyrittäjät ovat kiireisiä, työpäivät venyvät pitkiksi ja osaksi myös työn imu vetää mennessään. Omasta työkyvystä huolehditaan viimeisenä. Yrittäjät tekevät töitä muihin ammattiryhmiin verrattuna enemmän sairaana ja kokevat helposti olevansa paremmassa kunnossa kuin ovatkaan. (Mäkelä - Pusa, Terävä & Manka 2011, 43.)

Mikroyrittäjät ovat merkittävä työllistäjä Suomessa. Näiden yrittäjien jaksamiseen ja työkykyyn tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Työntekijöiden työpaikat ovat vaarassa, jos työnantaja menettää työkykynsä. Hyvin ongelmallista tilanne on yksinyrittäjillä, koska heillä työstä poissaolo on suoraan verrannollinen palkkatuloon. Taloudellisten ongelmien kasvaessa yrittäjä uupuu henkisesti ja tilanteen jatkuessa romahtaa myös fyysinen kunto ja lopulta työkyky. Harva mikroyrittäjä ja vielä harvempi yksinyrittäjä on järjestänyt itselleen työterveyshuoltoa. He kuitenkin toivovat säännöllisiä terveystarkastuksia, jotka yleensä hoidetaan työterveyshuollon kautta. (Sinisammal, Muhos, Eskola & Niinikoski 2014, 10, 40.)

Yleisesti kaikki yrittäjät ovat kiinnostuneita kuntoutuksesta, mutta saadessaan kuntoutusrahan määrästä ennakkopäätöksen, he luopuvat kuntoutusajatuksista. Moni mikroyrittäjä määrittelee YEL -vakuutuksen työtulon liian matalaksi, tällöin myös kuntoutusraha sekä sairauspäiväraha jäävät pieniksi. Yrittäjillä on mahdollisesti liian vähän tietoa työeläkekuntoutuksesta ja sen mahdollisuuksista. (Kivekäs & Uola 2010, 47, 49, 52- 53.)

2 MIKROYRITTÄJÄT SUOMESSA

Suomessa oli vuonna 2012 yrittäjiä 266 909, pois lukien maa-, metsä- ja kalatalous. Mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli 93,4 %. Pk-yritykset ovat 2000-luvulla lähes yksin vastanneet työpaikkojen nettokasvusta. Eniten nousua (5-7 %) on ollut liikevaihdon ja henkilöstön suhteen terveys- ja sosiaalipalveluissa. (Elinkeinopoliittinen mittaristo 2014, 33.)

Itä- ja Pohjois-Suomessa oli yrittäjiä 62 000 ja Etelä- ja Länsi-Suomessa 176 000. Suomessa toimivista yrityksistä 43 % sijaitsee maaseudulla ja ne ovat pääasiassa pieniä yrityksiä. Maaseudulla yrittäjyys voi olla pakon sanelemaakin, koska työpaikkoja on vähemmän kuin kaupungeissa. Yrityksissä oli vähemmän henkilöstöä v. 2010 verrattuna edelliseen 1990-luvun vaihteen taantumaa. Osasyynä tähän henkilöstön alhaisempaan määrään voi olla työn tuottavuuden nousu, osa-aikaisten työsuhteiden lisääntyminen ja pienien yritysten yleistyminen. Suomessa yrittäjät ovat keskimäärin vanhempia kuin muualla EU-maissa ja tilastokeskuksen mukaan 55- 74-vuotiaiden yrittäjien osuus oli 30 %, mikä tietää sukupolvenvaihdoksia ja myös haasteita elinkeinopoliitikalle. (Suomen kumppanuussopimus (ERI) 2014, 4-5.)

Naisten ja miesten yrityksissä on toimialoihin liittyviä eroja. Naiset toimivat sosiaali- ja terveysaloilla sekä palvelualoilla. Naisyrittäjät toimivat harvemmin työnantajina. Kolme neljäsosaa naisten yrityksistä on pieniä toiminimimuotoisia yrityksiä. Osassa yhtiömuotoisista yrityksistä, joissa on yksi työntekijä, ainut ”palkansaaja” on yrittäjä itse. Naisten elinkeinotoiminta on noussut 2000-luvulla tutkimuksen kohteeksi, koska naisia on yrittäjäkunnasta suhteellisen pieni osuus. Naisyrittäjien tulotaso pienissä yrityksissä on jäänyt pieneksi ja sitä kautta myös sosiaaliturva on miesyrittäjiä heikompi. Toisaalta on todettu, että yrittäjien ongelmat ovat samoja samoilla toimialoilla sukupuoleen katsomatta. (Lith, P. 2005.)

Naisia yrittäjistä oli v. 2011 lopussa n. 84 000 eli kolmannes kaikista yrittäjistä. Naisyrittäjien määrä on kasvanut 2000-luvulla. Kasvua ovat tuoneet mm. kotitalousvähennysjärjestelmä, kuntien palvelutuotannon avautuminen kilpailulle sekä ostopal-

velujen lisääntyminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Naiset ovat pääsääntöisesti yksinyrittäjiä ja naisten yrityksistä vain 25 % työllistää muita. (Suomen Yrittäjänäisten www-sivut 2014.)

Suomen elinkeinoelämän suurin jäsenyritysten keskusjärjestö on Suomen Yrittäjät. Heidän yli 116 000 jäsenyrityksestä puolet on yksinyrittäjiä. Suomen Yrittäjänaiset on naisten valtakunnallinen etujärjestö, joka ajaa yrittäjänäisten taloudellisia ja yhteiskunnallisia etuja. Heillä on n. 7000 jäsentä. Osa yrittäjistä kuuluu sekä Suomen Yrittäjiin että Suomen Yrittäjänaisiin. Yrittäjiä, jotka eivät ole järjestäytyneet, on näiden lukujen mukaan noin puolet. Mitä heille kuuluu ja kuka heidän etuja hoitaa? Yrittäjäjärjestöjen lisäksi muita tiedottajia ja verkostoja yrittäjille ovat esim. Työterveyslaitos, Eläketurvakeskus, työsuojelupiirit, Naisyrittäjäyyskeskus (NYK), Suomen Pienyrittäjät, Suomi.fi (Valtiovarainministeriö, Valtionkonttori) ja YritysSuomi (Työ- ja elinkeinoministeriö). (Suomen Yrittäjänäisten www-sivut 2014.)

3 MIKROYRITTÄJÄN TUNNUSMERKKEJÄ

Pyrin työssäni kiinnittämään mahdollisimman tarkkaan huomiota EU:n suosittelemiin määritelmiin kirjoittaessani pk-yrityksestä, pienestä yrityksestä, pienyrityksestä ja mikroyrityksestä. Lähteet käyttävät niitä omalla tavallaan, joten en ole mennyt niitä muuttamaan.

Yrittäjän eläkelaiissa (YEL) on yrittäjän määritelmä: ”Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimisuhteessa.” (Yrittäjän eläkelaki 1272/2006, 2§, 3§.)

Tilastokeskuksen (Yritys- ja toimipaikkarekisteri 2011) tietojen mukaan Suomen yrityscenttä jakautuu henkilöstömäärän mukaan siten, että alle kaksi henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä on kaikista yrityksistä yli 66,2 %. Isompien mikroyrittäjien, jotka työllistävät kahdesta yhdeksään henkilöä, prosentuaalinen osuus on 26,9 (Taulukko 1). (Tilastokeskus www-sivut 2014.)

Taulukko 1. Yritysten jakautuminen Suomessa henkilöstömäärän mukaan

henkilömäärä	yrityksiä kpl	yrityksiä %
mikroyritys alle 2 hlö	176 177	66,2
mikroyritys 2-9 hlö	71 608	26,9
pieni yritys 10-50 hlö	15 175	5,7
keskisuuriyritys 50-249 hlö	2 479	0,9
suuri yritys 250 hlö tai yli	623	0,2

EU:n mukaan pk-yritys on yhteisnimitys kaikille alle 250 työntekijää työllistäville yrityksille. Nimityksen alle tulevat siis keskisuuri yritys, pieni yritys ja mikroyritys. Keskisuuri yritys työllistää alle 250 työntekijää ja sen liikevaihto jää alle 50 miljoonaa euroa. Pieni yritys määritellään yritykseksi, jonka henkilöstön määrä on alle 50 henkilöä ja jonka liikevaihto tai taseen loppusumma ei ylitä 10 miljoonaa euroa. Mikroyritys taas määritellään yritykseksi, jonka henkilöstön määrä on alle 10 henkilöä ja jonka liikevaihto tai taseen loppusumma ei ylitä 2 miljoonaa euroa (Taulukko 2). (EU-komission suositus EY/361/2003.)

Taulukko 2. Pk-yritysten kynnysarvot EU:n mukaan

Pk-yritysten kynnysarvot	Henkilöstö	Liikevaihto	Taseen loppusumma
Mikroyritys	< 10	< 2 milj. €	< 2 milj. €
Pieni yritys	< 50	< 10 milj. €	< 10 milj. €
Keskisuuri yritys	< 250	< 50 milj. €	< 43 milj. €

EU-komission suositus pk-yritysten määritelmäksi tuli voimaan 1.1.2005. Pk-yrityksen EU:n tekemä määritelmä on hyvin yksiselitteinen, mutta sitä käytetään hyvinkin sekavasti. Joillakin aloilla on omat sisäiset määritelmät, joissa sovelletaan EU:n määritelmää. Useat viralliset tahot kuten Tekes (Innovaatorahoituskeskus), Tilastokeskus, VATT (Valtion talouden tutkimuskeskus) ja verottaja ovat kuitenkin ottaneet käyttöön EU:n määritelmän. EU:n määritelmä helpottaa virallista työtä ja asettaa selkeät rajat. EU:sta on haettavissa pk-yrityksille useita eri avustuksia ja lai-

noja. Määritelmien täytyy olla mahdollisimman tarkkoja tulkintaongelmien välttämiseksi. (EU-komission suositus EY/361/2003.)

Uudessa määritelmässä otetaan huomioon myös yritysten mahdolliset suhteet muihin yrityksiin. Suhteet muihin yrityksiin voivat joskus merkitä sitä, ettei yritys ole pk-yritys, jos se on luonut merkittäviä taloudellisia sidoksia muihin yrityksiin. Määritelmä antaa yrittäjälle tiedon, voidaanko hänen yritykseen soveltaa pk-yrityksiä koskevaa erityislainsäädäntöä. Määritelmä on tärkeä myös viranomaisille, joiden tehtävä on tarkistaa, että yritykset täyttävät tukikelpoisuusehdot. (Pk-yritysten uusi määritelmä 2006, 1.)

Yrityksiksi katsotaan uuden määritelmän mukaan ”niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikki yksiköt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa”. Yrittäjän on selvitettävä yrityksestä seuraavat tiedot: henkilöstömäärä, vuosiliikevaihto sekä taseen loppusumma. Näiden tietojen kynnysarvoihin oman yrityksen tietoja vertaamalla yrittäjä voi selvittää, onko hänellä mikroyritys, pieni yritys vai keskisuuri yritys. EU:n jäsenvaltioita, Euroopan investointipankkia ja Euroopan investointirahastoa kehoitetaan soveltamaan määritelmää mahdollisimman laajasti, koska pk-yritysten kehitystä tuetaan erilaisin toimenpitein. (Pk-yritysten uusi määritelmä 2006, 12, 26.)

Mikroyrittäjille ominaisia tunnusmerkkejä ja yhteistyökumppaneille asettamia vaatimuksia kuvataan Harri Jokelan artikkelissa, joka pohjautuu hänen työkokemukseen yritysrajoituksissa. Vaikka nämä seuraavat huomiot on tarkoitettu innovaatioyrityksille, ne soveltuvat hyvin myös mikroyrittäjille suunnattuihin hankkeisiin ja neuvoksi yhteistyökumppaneille. Mikroyritys kaipaa epämuodollisia ja intensiivisiä palveluja. He odottavat nopeita näyttöjä palvelujen toimivuudesta ja palvelut tulisi viedä mahdollisimman pitkälle. Usein tarvitaan myös ns. rinnalla kulkijaa tietyn prosessin ajan. (Jokela 2014, 71 - 72.)

Mikroyrityksiä pidetään usein passiivisinä palvelujen käyttäjinä. Palvelut on kuitenkin usein suunnattu liikaa suurille yrityksille ja näkökulmaa maaseutu / kaupunki ei ole välttämättä otettu huomioon. Pieniä yrityksiä on kuitenkin enemmän maaseudulla. Mikroyritys ei pysty osallistumaan esim. seminaareihin kuten isommat yritykset. Tästä oli hyvä esimerkki; jos isommasta 50 henkilön yrityksestä lähtee yksi henkilö

päiväksi seminaariin, sijoitus on 2 % yritykselle. Sama seminaari rokottaa 100 % yhden hengen yrityksen toimintaa. Tämä osallistumattomuus näkyy myös palautteissa ja mielipiteissä, joihin pienet yritykset eivät ole osallistuneet. Heidän ääni jää kuulematta. (Jokela 2014, 65 – 66.)

Mikroyritysten tarpeet lienevät lähes tuntemattomia. Parhaiten heidän tarpeet ja toiveet saadaan esille yhteistyökumppaneiden lähtiessä yrityskäynnille. Tapaamisten tulisi olla hyvin epämuodollisia ja kuuntelulle tulisi varata riittävästi aikaa. Yrittäjät toivovat, että tapaamisia olisi hyvä olla mieluummin useampi lyhyt kuin yksi liian pitkä kerta. Varsinkin yksinyrittäjän aika on rajallista. Yrittäjällä ei aina myöskään löydy riittävästi aikaa tarvittavien palveluiden etsimiseen, kulkemaan luukulta toiselle ja selittämään aina samat asiat uudelleen. (Jokela 2014, 68, 70.)

4 TYÖTERVEYSHUOLTO YRITYKSISSÄ

4.1 Työterveyshuolto ja lainsäädäntö

”Työterveyshuollolla tarkoitetaan toimintaa, jolla edistetään työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä, työn ja työympäristön terveellisuutta ja turvallisuutta, työyhteisön toimintaa sekä työntekijöiden terveyttä ja työ- ja toimintakykyä” (Työterveyshuoltolaki 1383/2001, 3§). Valtioneuvoston uusi asetus (10.10.2013/708) hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista (HTTHK), työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta astui voimaan 1.1.2014. Uudistuksen tarkoitus on mm. voimavarojen huomioon ottaminen terveyden ja työkyvyn edistämisessä sekä henkilöstön terveyserojen kaventaminen. Työterveysyhteistyöllä haetaan vaikuttavuutta. Työterveyshuollon vastuu työkyvyn tuen koordinoinnissa on uusi asia. Työterveysyhteistyö mahdollistaa sosiaalialan asiantuntijan käytön työterveyshuollossa. Samalla myös uusittiin Hyvä työterveyshuoltokäytäntö – opas. (Työterveyslaitoksen www-sivut 2014.)

Työterveyshuollon tavoitteet yrittäjiä koskien ovat samat kuin työntekijöidenkin työterveyshuollolla: terveellinen ja turvallinen työympäristö, hyvin toimiva työyhteisö,

työhön liittyvien sairauksien ehkäisy ja terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen. Näihin tavoitteisiin pyritään esim. työpaikkaselvityksillä ja terveystarkastuksilla. Lakisääteinen työterveyshuoltosopimus koskee vain yrittäjiä, joilla on työntekijöitä. Laajempi sopimus käsittää myös sairaanhoidon. Työterveyshuollolla on suuri merkitys yrittäjien ohjaamisella kuntoutukseen. (Kelan www-sivut 2014.)

Työnantaja on velvollinen järjestämään työsuhteessa oleville työntekijöilleen ennaltaehkäisevän työterveyshuollon. Työnantaja voi lisäksi halutessaan järjestää työntekijöille työterveyshuollon yhteydessä yleislääkäritasoisien sairaanhoidon palveluita sekä muita sairaanhoito- ja terveydenhuoltopalveluita. (Työterveyshuoltolaki 1383/2001, 4§.)

Halutessaan yrittäjät voivat järjestää itselleen työterveyshuollon palvelut ja saada myös siihen Kansaneläkelaitokselta (Kela) korvauksia. Kela korvaa noin puolet (50-60 %) työterveyshuollon kustannuksia, kun yrittäjällä on YEL -vakuutus (Yrittäjä-eläkevakuutus). Toisen puolen yrittäjä voi vähentää verotuksessaan. Suurella osalla yrittäjistä (2/3) on terveydellisiä haittoja kuten ylipainoa, kohonneita verenpaine- ja kolesteroliarvoja, tupakointia ja stressiä. Nämä ongelmat myös johtavat usein yrittäjän eläkkeelle. (Saarni, Pakkala, Rekola, Kalanen, Oksanen & Wibom 2006, 5-6, 10.)

Työterveyshuollon korvausten saaminen Kelalta kuitenkin edellyttää, että yrittäjä on tehnyt kirjallisen sopimuksen ja toimintasuunnitelman työterveyshuollon palveluntuottajan kanssa. Sopimuksesta ja suunnitelmasta tulee ilmetä työterveyshuollon palvelujen sisältö ja laajuus. (Kelan www-sivut 2014.)

Yrittäjä voi järjestää työterveyshuollon palvelut julkiselta puolelta (terveyskeskus) tai yksityiseltä lääkärikeskukselta. Palveluntuottajalla tulee olla aluehallintoviraston tai Valviran toimilupa työterveyspalvelujen antamisesta. Työsuojeluhallinto valvoo, että työnantaja järjestää työterveyshuollon työntekijöilleen, mutta itse yrittäjän työterveyshuoltosopimus on vapaaehtoinen. Sosiaali- ja terveysministeriö, Valvira ja aluehallintovirastot valvovat työterveyshuollon palveluntuottajien ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaa sekä työterveyshuollon palveluiden sisältöä. (Kelan www-sivut 2014.)

4.2 Työterveyshuoltoon liittyviä tutkimuksia

Suomen hallitus (pääministeri Katainen 2013) on ilmaissut huolensa työterveyshuollon kattavuudesta, laadusta ja vaikuttavuudesta. Huoli on erityisesti kohdistunut pienimpien yritysten työterveyshuollon kattavuuteen. Yrittäjät haluavat, että heiltä kysytään työhyvinvoinnista: ”Kuinka voit? Oletko onnellinen? Onko sinulla riittävästi omaa aikaa? Kuinka tyytyväinen olet omiin tuloksiisi?” (Sinisammal ym. 2014, 29.) Suomen Yrittäjien Työkyky ja hyvinvointikyselyssä 2012 tuli esille, että tarjolla olevat palvelut on suunnattu usein suurille yrityksille ja että sairauspoissaolojen seuranta sekä työkykyongelmiin puuttuminen yhteistyössä työterveyshuollon kanssa tapahtuu vain 10 % yrityksissä (Malinen 2010,10).

Varhaisen puuttumisen mallista keskustellaan vilkkaasti, mutta mitä se tarkoittaa yrittäjän osalta. Työterveyshuoltoa ohjeistettiin Punk –hankkeessa (2009 - 2012) ottamaan pienyrittäjät huomioon, mutta esim. yksinyrittäjistä suurin osa on ilman työterveyshuoltosopimusta. Miten nämä yrittäjät tavoitetaan ja miten heitä informoidaan ajankohtaisista asioista? Yrittäjät tekevät sairaana töitä ja hakevat vähän sairauspäivärahoja (Mäkelä - Pusa, ym. 2011, 43). Kuntoutusasioihin kiinnitetään huomio usein vasta silloin kun tilanne on edennyt liian pitkälle. Joskus jopa yrittäjän sairauspäiväraha-oikeus ehtii päättyä ennen kuin asioita lähdetään selvittämään.

Työterveyshuollon ongelma ja huoli on, että työkykyongelmat ovat edenneet melko pitkälle, ennen kuin ne tulevat työterveyshuollon ammattilaisten tietoon. Yrittäjät käyttävät paljon yksityislääkäreiden tai julkisen terveydenhuollon palveluja ja tieto ei aina sitä kautta välity työterveyshuollon puolelle. Riittääkö työterveyshuollossa resursseja? ”Ihminen tarvitsee sekä pitkäjänteistä huolehtimista että selkeää otetta jäljellä olevan työkyvyn arvioimiseen ja hyödyntämiseen” (Leino 2010, 268).

Yrittäjät toivovat tarkempaa tiedottamista kuntoutuksen mahdollisuuksista, näin myös varmistettaisiin paremmin heidän työkykyä ja työssä jaksamista. Hyvä yhteistyö työterveyshuollon kanssa on välttämätöntä, koska kuntoutukseen haetaan yleisimmin työterveyslääkärin B- lausunnolla. Monella pk- yrittäjällä ei kuitenkaan ole työterveyshuoltosopimusta. Punk-hankkeen mukaan sopimus on 57 % pk- yrittäjistä ja yksinyrittäjillä vain 28 % (Terävä 2012, 11). Naisyrittäjistä sopimus on kolmas-

osalla. Miten pk- yrittäjään sitten sovelletaan varhaisen tuen mallia? Työuria pyritään pidentämään, mutta miten se toteutuu yrittäjien keskuudessa? Voi hyvin yrittäjä-hankkeen mukaan Itä-Suomessa 40 % yrittäjistä aikoo lopettaa yritystoiminnan seuraavan viiden vuoden kuluessa (Ryttyläinen - Korhonen 2013, 2).

Vaikuttavan työterveyshuollon on todettu olevan hyvä työkyvyntuki. Työterveys-huoltosopimusten kattavuudesta yrittäjien osalta on hyvin erilaista tietoa. Kattavuus prosentit vaihtelevat 5-35 prosenttiin. Luvut ovat isompia työnantajayrityksiltä. Yrittäjät järjestävät yleisimmin laajan työterveyshuoltosopimuksen yksityisen lääkäriaseman kautta. Myös tiedottamisen koetaan olevan parempaa yksityisen työterveyshuollon puolelta. Mikroyritysten sopimus on usein vain ennaltaehkäisevä ja se on tehty kunnalliselle puolelle. (Hellsten 2013, 5.)

Useammassa tutkimuksessa on tuotu esiin pienyrittäjien heikkoa tiedonsaantia työterveyshuoltoasioissa ja myös palvelujen saaminen on tuottanut ongelmia. Nämä tulevat esiin lähinnä kunnallisen puolen tarjonnasta (Juntunen, Puumalainen & Mäkelä- Pusa 2012, 81 - 83). Resurssien puutteen ja tiedonsaannin lisäksi tulee tutkimuksissa esiin heikentävänä asiana työterveyshuollon työntekijöiden suuri vaihtuvuus, joka estää pitkäkestoisten asiakassuhteiden syntymisen. (Hellsten 2013, 6; Ryttyläinen - Korhonen 2013, 35; Jamit hanke www-sivut 2014; Vuorenpää 2012, 79.)

Usein yksinyrittäjät ja pienyritykset tekevät töitä pienemmillä paikkakunnilla Suomessa. Pitkät matkat palvelujen ääreen sekä työterveyshuollon kalleus olivat myös osasyynä, miksi työterveyshuoltosopimuksia ei ole tehty. Osalta pienyrittäjistä puuttuu aikaa perehtyä sopimukseen ja 1/6 on kokenut, että saatu hyöty on ollut liian pieni. ”Pyrin välttämään sairastumista, ettei tarvitsisi käydä lääkärissä” (Sinisammal ym. 2014, 32). Työterveyshuoltosopimusten kattavuus on kuitenkin viimeisen kolmen vuoden aikana lisääntynyt, paitsi yksinyrittäjien kohdalla sopimukset ovat vähentyneet. (Hellsten 2013, 9; Sinisammal ym. 2014, 14, 32.)

5 MIKROYRITTÄJÄN TYÖ- JA TOIMINTAKYKY

5.1 Yrittäjän työkykytalo

Yrittäjän työkykyä on kuvattu muokkaamalla Ilmarisen työkykytaloa yrittäjän näkökulmasta. (Kuva 1). Ensimmäisessä alimmassa kerroksessa ovat yrittäjän terveys ja toimintakyky. Suomessa on 246 000 mikroyrittäjää ja noin puolella on terveydellisiä ja työolosuhteisiin liittyviä riskitekijöitä (Lindström, Poutanen 2011, 23). Mitä paremmin yrittäjä pystyy vaikuttamaan omaan työhön, sitä paremmin hän kykenee säätelemään henkistä ja fyysistä kuormitusta. Työterveyshuollosta yrittäjä saa apua näihin seikkoihin. (Työterveyslaitoksen www-sivut 2014.)

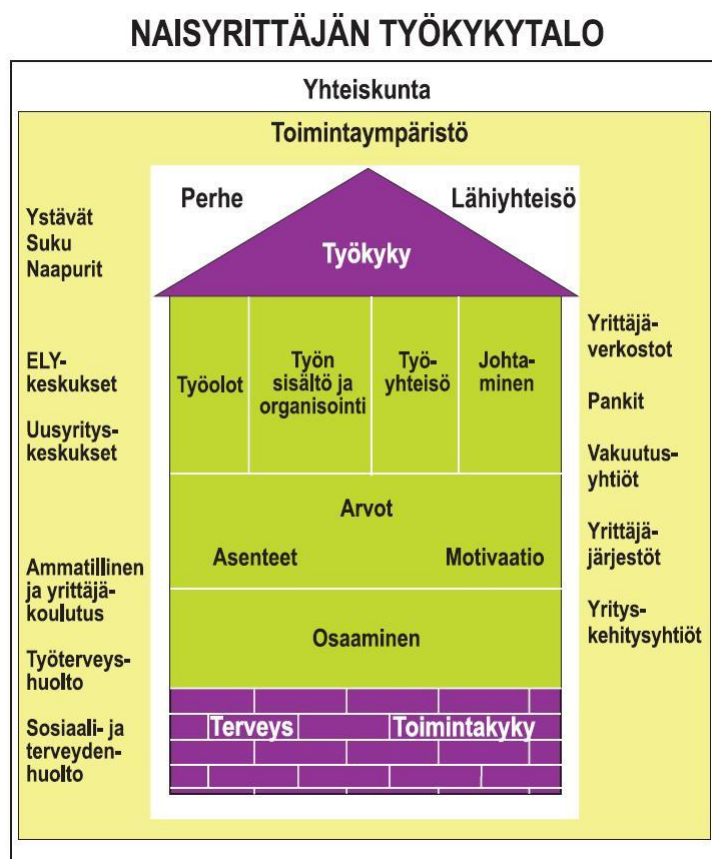
Toinen kerros koostuu osaamisesta. (Kuva 1). Yrittäjältä vaaditaan ammatillisen osaamisen lisäksi myös liiketoiminta- ja yrittäjäystaitoja. Yrittäjän tulee päivittää tietoja, että yritystoiminta voi myös uudistua ja kilpailukyky säilyisi. Työnantajayrittäjällä täytyy myös olla vankkaa tietoa johtamisesta ja lakimuutoksista esim. työsuopimuksia tehdessä ja työterveyshuoltoa järjestettäessä. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse hallita ja osata itse ja yksin. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on ottanut käyttöön yhteisen yritysasiakkuusstrategian, jolla pyritään varmistamaan yrityspalvelujen helppo saatavuus, keskinäinen koordinaatio ja tuloksellisuus (Työ ja terveys Suomessa 2012, 24). Yrittäjä voi ostaa osan palveluista ja hyödyntää myös sosiaalisia verkostoja. (Työterveyslaitoksen www-sivut 2014.)

Arvot, asenteet ja motivaatio muodostavat kolmannen kerroksen. (Kuva 1). Nämä kuvaavat työn merkitystä yrittäjälle ja vaikuttavat myös paljon työmotivaatioon ja työkykyyn. Merkityksellinen työ ja vapauden tunne lisäävät yrittäjillä työn motivaatiota. Tutkitusti hyvän yrittäjän taustalla ovat arvot ja asenteet kohdallaan. Ongelmaksi saattavat enemmänkin nousta liian kova työn imu. Työn imun positiivisen kokemuksen syntyyn vaikuttavat tarmokkuus, omistautuneisuus ja uppoutuminen. Yrittäjän tulee huolehtia myös omasta vapaa-ajasta ja lomien pitämisestä. (Manka, Hakala, Nuutinen & Harju 2011, 10.)

Neljäs kerros muodostuu neljästä työhön liittyvästä osa-alueesta; työolosuhteet, työn sisältö ja organisointi, työyhteisö ja johtaminen. (Kuva 1). Näihin yhteen sovitetaan perhe ja läheiset sekä muu toimintaympäristö. Etenkin naisyrittäjille tuo haasteita perheen ja muun elämän sekä työn yhdistäminen. Työn hyvä suunnittelu ja organisointi tukevat jaksamista. Koulutusta ja kuntoutusta on tarjolla monien eri tahojen toimesta. Aikaisemmin mainitun työterveyshuollon lisäksi yrittäjää ovat tukemassa mm. perusterveydenhuolto, yrittäjäjärjestöt, työeläkelaitokset, vakuutusyhtiöt ja työterveyslaitos. (Palmgren, Jalonen, Kaleva & Tuomi 2013,2.)

Työkykyongelmien varhainen havaitseminen ja niihin puuttuminen parantavat mahdollisuuksia jatkaa työelämässä sekä työntekijöillä että yrittäjällä. Kuten aikaisemmin todettiin, tässä varhaisessa puuttumisessa on työterveyshuollolla suuri rooli. Työkyvyn varhaisen tuen mallia pientyöpaikoille kehitettiin Kuntoutussäätiön Punk-hankkeessa v. 2009 -2012 (Mäkelä- Pusa 2012). Työeläkevakuuttajilla on ensisijainen vastuu työelämässä olevien ammatillisesta kuntoutuksesta. Hyvin toimiva yhteistyö työpaikan, työterveyshuollon ja työeläkevakuuttajan välillä edesauttavat myös sitä, että kuntoutuja pääsee mahdollisimman nopeasti oikealle kuntoutuspolulle. Pienemmissä yrityksissä ei kuitenkaan löydy aina korvaavaa työtä työntekijän tai yrittäjän työkyvyn heikentyessä. (Lankia 2014.)

Työkykytalo toimii ja pysyy pystyssä, kun kaikki kerrokset tukevat toisiaan. Työuran aikana olisi tärkeä kehittää kaikkia kerroksia. Tavoite on, että kerrokset sopivat yhteen vaikka ihminen ja työ muuttuvat. Pienyrittäjille ja yksinyrittäjille talon kasassa pysyminen tuottaa myös useita ongelmia. (Malinen 2012, 2.)

Kuva 1. Ilmarinen työkykytalo (Työterveyslaitos)

5.2 Työ- ja toimintakykyyn liittyviä tutkimuksia

Tutkitusti yrittäjät ymmärtävät työkyvyn ja hyvinvoinnin tärkeyden. Haasteita tuovat yritysten erilaisuus esim. toiminnan ja koon mukaan. Yritysten tarpeet ovat hyvin erilaisia ja tämä antaa haastetta palveluille ja tukitoimille. Yrittäjä vastaa oman hyvinvoinnin lisäksi usein yrityksen ja henkilöstön tulevaisuudesta. Henkilöstöön ja yritykseen tulee panostettua ensin ja viimeisenä aikaa jää itse yrittäjälle. (Malinen 2010, 2). Suomen Yrittäjien työterveyshuoltokyselyssä 2013 tuli esiin, että yrittäjistä 14 % ei ollut pitänyt kuukauden aikana yhtään vapaapäivää ja 11 % vastaajista ei ollut pitänyt lomaa viimeksi kuluneen vuoden aikana. (Lundell ym. 2014, 7 – 8.)

Oulun Yliopiston mikroyrittäjien työhyvinvointikysely 2013 sekä Suomen Yrittäjien Hyvinvointibarometri 2014 antoivat hyvin samansuuntaiset tulokset. Yrittäjät pitivät tärkeinä hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta omaa ammatillista osaamista sekä oikeaa ajankäyttöä; nämä seikat olivat tasapainossa. Toivomisen varaa löytyi politiikasta, lainsäädännöstä ja verotuksesta. Työn imu oli keskimääräistä korkeampi. Yrit-

täjät arvostivat työnkuvassaan eniten vapautta ja itsenäisyyttä. Negatiivisia asioita olivat kiire, pitkät työpäivät ja taloudellinen epävarmuus. Näistä seurasi stressiä ja unettomuutta. Sitova työ vaikeutti myös lomien pitämistä. Parhaiten näiden yrittäjien hyvinvointia kohensi vapaa-ajan lisääminen. Erityistä kritiikkiä aiheutti oman kunnan heikko yrittäjäystävällisyys. (Sinisammal ym. 2014, 4, Lundell ym. 2014, 3.)

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on perustanut kaksi hanketta 2010-luvun vaihteessa naisyrittäjien työhyvinvointiin liittyen. Hankkeiden lähtökohtana olivat v. 2007 Matti Vanhasen 2. hallitusohjelman naisyrittäjyyden edistämistavoitteet. Yhtenä ohjelman tavoitteena oli tukea naisyrittäjien työssä jaksamista ja jatkamista sekä työkykyä. Näistä ensimmäisen Naisyrittäjien työhyvinvointitutkimuksen (2010) mukaan naisyrittäjien kokema terveys ja työkyky olivat hieman heikompaa ja stressi yleisempää kuin työssäkäyvillä naisilla. Lähes 1/3 työ oli ruumiillisesti raskasta ja puolet halusi kehittää liiketoiminnallista osaamistaan. Työssä jaksamista näillä naisyrittäjillä tukisi mm. parempi eläketurva, pääsy kuntoutukseen ja työterveyshuoltopalvelut. Joka kolmas naisyrittäjästä oli järjestänyt työterveyshuoltopalvelut, mutta niiden sisällöstä ja tarkoituksesta kaivattiin lisää tietoa. Naisyrittäjät tarvitsevat tietoa siitä, mistä he voivat saada tukea, neuvoja ja konkreettista apua. (Palmgren, Kaleva, Jalonen, Tuomi 2010, 13 – 14.)

Toisen TEM:n hyvinvointihankkeen (VeryNais) tavoite oli: ”Osaan, voin hyvin, teen tulosta”. Hanke korosti liiketoimintaosaamisen merkitystä terveyteen ja toimintakykyyn. Menestyvä yritys tukee yrittäjän ja henkilöstön työhyvinvointia ja hyvinvoiva yrittäjä ja henkilöstö edistävät yrityksen menestymistä. Näin tutkimus tukee myös työkykytalon osaamiselle laitettua painoarvoa. Toinen osa painottui jaksamista tukevaan sijaispalvelun kehittämiseen. Yrittäjänaiset kaipaavat valmennusta ja koulutusta, mutta he eivät osaa hyödyntää esim. ELY -keskusten, TE -toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten palveluja. He eivät tiedä saatavilla olevista palveluista tai he pitävät palveluja liian kalliina. Kaksi kolmesta naisyrittäjästä kokee tarvetta kehittää ammatillista osaamista ja yli puolet liiketoimintaosaamista. Työn imu on naisyrittäjillä korkealla. Tämä on seikka, joka saattaa vaikuttaa siihen, että oman työkyvyn alenemaa tai uupumista ei huomata ajoissa. Naisyrittäjiä on aktivoitava käyttämään työterveyshuollon palveluja ja kuntoutukseen pääsyä tulisi tukea paremmin. Naisyrittäjät kokevat hyötyvänsä yritysneuvonnasta sekä työnohjauksesta, mutta tarvitsevat

tukea palvelukokonaisuuksien käyttöön. Mikrosektorin yrittäjät pitävät yhteyttä toisiinsa ja ovat verkostoituneet. (Vuorenpää 2012, 15, 26, 32.)

Työterveyslaitoksen Työ ja terveys haastattelututkimuksen (2013) tulokset tukevat aikaisempien tutkimusten tuloksia. Uutena ”löytönä” oli, että yksityisen sektorin työpaikoilla on parhaat edellytykset tehdä työ hyvin. Vuoteen 2009 verrattuna vuoden 2012 tilastoissa oli huomion arvoista, että työn henkinen rasittavuus ja stressi olivat yrittäjillä laskeneet, psyykkiset oireet olivat sen sijaan kasvaneet ja palautuminen oli pysynyt ennallaan. (Työ ja terveys Suomessa 2012, 52, 106 – 108.)

Työ- ja elinkeinoministeriön alulle laittama Työelämä 2020 -hankkeen tavoite on nostaa Suomen työelämä Euroopan parhaaksi seuraavassa kuudessa vuodessa. Sen perusajatus on, että Suomen kilpailukyvyyn perustana ovat hyvin toimivat, tulokselliset ja uutta työtä luovat työpaikat. Hanke kokoaa työelämän kehittämiseksi tehtävää työtä yhteen ja tarjoaa työpaikoille apua ja välineitä; juuri työpaikat saavat kuitenkin työelämän muutoksen aikaan. Jokaisella työpaikalla työn tekemisen tavat on sovittava itse yhteistyössä työntekijöiden ja työnantajien kesken. Hanketta varten on perustettu omat nettisivut, mistä löytyy materiaalia myös yrittäjille. (Työelämä 2020 www-sivut 2014.)

6 TYÖELÄKEKUNTOUTUS YRITTÄJÄN NÄKÖKULMASTA

6.1 Työeläkeyhtiöt

Suomeen tuli v. 1962 lakisääteinen työeläkejärjestelmä, jonka mukaan kaikilla työssäkäyvillä pitää olla eläkevakuutus, jonka hankkii työnantaja. Maksut ovat palkkaperusteisia ja niitä maksavat sekä työnantajat että työntekijät. Suomessa maksu on n. 23 % bruttopalkasta, josta työnantaja maksaa noin kolme neljäsosaa. Työeläkemaksut muodostavat merkittävän osan työvoimakustannuksista. (Kiander 2013, 1.)

Työeläkevakuutusyhtiöt hoitavat yksityisten alojen työntekijöiden ja yrittäjien työeläketurvaa. Työnantaja päättää, missä eläkelaitoksessa hän järjestää oman ja mah-

dollisten työntekijöidensä eläketurvan. Työeläkevakuutusyhtiöitä on vuoden 2014 alusta lukien yhteensä kuusi ja he kilpailevat keskenään asiakkaista toiminnan tehokkuudella, palvelujen laadulla ja sijoitustuotoilla. Näistä neljä on keskinäisiä vakuutusyhtiöitä (Ilmarinen, Varma, Elo, Etera) ja kaksi on vakuutusosakeyhtiöitä (Veritas, Pension-Alandia). Julkisten alojen eli valtion, kuntien ja kirkon työntekijöiden eläketurva järjestetään Kevassa, joka on myös suurin työeläkeyhtiöistä. Maatalousyrittäjien eläkevakuutusyhtiö on Mela. (TELA www-sivut 2014.)

6.2 YEL

Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimisuhteessa. Yrittäjän eläkelaisissa säädetään yrittäjän oikeudesta vanhuuseläkkeeseen, osa-aikaeläkkeeseen, kuntoutukseen ja työkyvyttömyyseläkkeeseen sekä yrittäjän edunsaajan oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Laki säättää myös, että Suomessa asuvan ja toimivan yrittäjän on vakuutettava itsensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuoleman varalta. Lain tarkoitus ja keskeisimmät määritelmät löytyvät eläkelain ensimmäisestä luvusta ja kolmas luku säättää yrittäjän eläke- ja kuntoutusetuuksista. Kolmannen luvun 22§-23§ säättävät oikeudesta työeläkekuntoutukseen ja ammatillisen kuntoutuksen sisällöstä ja kuntoutussuunnitelmasta. (Yrittäjän eläkelaki 1272/2006, 3§.)

Yrittäjä vastaa oman eläkevakuutuksensa järjestämisestä ja vakuuttaa toimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti. YEL:ssä tarkoitetun työtulon on vastattava yrittäjän tekemän työpanoksen taloudellista arvoa. Eläketurvakeskus (ETK) on tehnyt yrittäjän työtulon määrittämiseksi ohjeet, jotka löytyvät netistä. Ohjeet sisältävät tietoa YEL -vakuuttamisesta sekä ammattikohtaisen ja toimialajärjestökohtaisen hakemiston. Eläkevakuutus on pakollinen, kun yrittäjä täyttää eläkelain piiriin kuulumisen edellytykset. YEL -yrittäjiä on n. 8 % työeläkevakuutetuista. YEL:iin perustuvat mm. sairauspäiväraha ja eläkkeen määrä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2014; Yrittäjän työtulo 2014.)

Yrittäjien vahvistettu työtulo on noin kolmanneksen alempi keskipalkkaan nähden. YEL -työtulo on kaiken vakuutuksen perusta. Työtulon perusteella lasketaan vakuu-

tusmaksu, joka on alle 53-vuotiailla 23,30 % työtulosta. Yrittäjän YEL -maksujen alaraja nousee 8 520 euroon v. 2015 (v. 2014, 7430,59 euroa) ja yläraja on 168750,00 euroa (2014). Maatalousyrittäjillä on oma MYEL -vakuutus, jossa on omat ansiorajat ja työeläkemaksut. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2014.)

Työeläkeyhtiöt ovat huolissaan liian pieniä YEL -maksuja maksavista yksinyrittäjistä. Ilmarisen ja Varman edustajat kertoivat lehtiartikkelissa 07/2014 Yrittäjä Sanomissa, että Suomeen pelätään muodostuvan yrittäjistä tulevaisuuden eläkeköyhälistö. Kuntoutus- lehden 1/2010 mukaan yksinyrittäjistä suurin osa ei maksa itselleen riittävää eläkevakuutusta, koska heillä ei ole siihen varaa. Ilmarisen asiakaslehdessä 2/2014 tuotiin esiin esimerkki: 40 000 euron perusteella maksetusta työtulosta kertyvä eläke on verovähennyksen jälkeen n. 40 % summaa pienempi. Saadakseen riittävän eläkkeen YEL -maksu tulisi pitää reippaasti yli minimin. (Sorvali 2014, 5.)

6.3 Yrittäjän työeläkekuntoutus

Yrittäjien työeläkekuntoutuksella tarkoitetaan työeläkevakuuttajien järjestämää ja kustantamaa ammatillista kuntoutusta. Ammatillinen kuntoutus auttaa yrittäjää jatkamaan työelämässä sairaudesta, viasta tai vammasta huolimatta. Kuntoutuksen tavoite on edistää työhön paluuta ja työssä suoriutumista. (Työeläkevakuuttaja TELA www-sivut 2014.)

Työkykyongelmien varhainen havaitseminen ja niihin puuttuminen parantaa mahdollisuuksia jatkaa työelämässä sekä työntekijöillä että yrittäjällä. Kuten aikaisemmin todettiin, tässä varhaisessa puuttumisessa on työterveyshuollolla suuri rooli. Työeläkevakuuttajilla on ensisijainen vastuu työelämässä olevien ammatillisesta kuntoutuksesta. Hyvin toimiva yhteistyö työpaikan, työterveyshuollon ja työeläkevakuuttajan välillä edesauttaa myös sitä, että kuntoutuja pääsee mahdollisimman nopeasti oikealle kuntoutuspolulle. Pienemmissä yrityksissä ongelmat ovat vaikeampia, koska sieltä ei aina löydy korvaavaa työtä työkyvyn heikentyessä. (Lankia 2014.)

Ammatillisen kuntoutuksen vaikuttavuus on parantunut paljon 1990-luvulta. Silloin työelämään kuntoutuksesta palasi n. 40 % nyt luku on yli 60 %. Täydelle työkyvyt-

tömyyseläkkeelle päätyy kuntoutukseen osallistuneista harvempi kuin joka kymmenes. Kuntoutuksen jälkeinen vajaan kahden vuoden ansiotyö tuo jo työeläkelaitokselle kulut takaisin. (Koponen 2014.)

Yrittäjän työeläkekuntoutuksesta on säädetty yrittäjän eläkelaisissa (YEL 22§, 23§). Keskeisenä kriteerinä työeläkekuntoutukselle on pelko työkyvyttömyydestä, joka todennäköisesti toteutuisi lähimmän viiden vuoden kuluessa ilman kuntoutustoimenpiteitä. Oletetaan myös että, uhka pienenee työeläkekuntoutuksen avulla. Yrittäjällä tulee olla työtuloja yhteensä vähintään 33 930,09 euroa (summa v. 2014) kuntoutuksen hakemista edeltäneinä viitenä kalenterivuotena. Työeläkekuntoutuksesta saadaan yleensä 9 kk voimassa oleva ennakkopäätös. Näin yrittäjällä on aikaa tehdä kuntoutussuunnitelma ja miettiä erilaisia vaihtoehtoja. Ennakkopäätös ei vielä kuitenkaan velvoita yrittäjää etenemään asiassa. Tärkeää on, että yrittäjän kuntoutustarve todetaan varhaisessa vaiheessa. Yrittäjän on myös itse oltava aktiivinen ja motivoitunut kuntoutukseen. Viimeisimmän päivitetyn tiedon yrittäjät löytävät netistä oman työeläkeyhtiön sivuilta tai soittamalla omaan työeläkeyhtiöön. (TELA [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Työeläkekuntoutus on aina ammatillista, yksilöllistä ja tarkoituksenmukaista. Kuntoutustarpeen arviointi ja kuntoutussuunnitelma perustuvat hakijan kokonaistilanteeseen, jossa otetaan huomioon muun muassa hakijan ikä, koulutus, työkokemus, muu osaaminen, terveydentilanne ja terveydentilan ennuste. Työeläkelaitos voi tukea kuntoutussuunnitelman tekoa antamalla maksusitoumuksen palveluntuottajalle. Työterveyshuollolla on keskeinen rooli kuntoutustarpeen toteamisessa. (TELA [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Työeläkekuntoutuksen toimenpiteitä yrittäjille ovat mm. neuvonta ja ohjaus, työkokeilu, ammattitaidon täydentäminen tai ammattiin johtava koulutus ja elinkeinotoiminnantuki. Elinkeinotukena yrittäjälle voidaan kustantaa esim. työtä helpottavia apuvälineitä ja työkoneita. Kuntoutujalle maksetaan kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa. Sen määrä on henkilön laskennallinen työkyvyttömyyseläke korotettuna 33 prosentilla. Erikseen korvataan vielä muita kuntoutuksesta aiheutuvia kuluja kuten majoitus ja matkat. Työeläkekuntoutuksen määrät ovat olleet tasaisessa kasvussa.

Vuonna 2013 kuntoutukseen osallistui jo yli 13 000 henkilöä. Työeläkekuntoutujien keski-ikä oli v. 2013 47 vuotta. (TELA www-sivut 2014.)

Eläkeikää ollaan nostamassa ja työvuosia pitäisi saada lisää. Yhä useampi työkyvyttömyyseläkkeelle hakeva ohjataan ammatilliseen kuntoutukseen. Miten yrittäjän tulisi toimia, että hän saisi parhaan mahdollisen tuen ja löytäisi oikeat polut kuntoutuakseen takaisin työelämään?

6.4 Työeläkekuntoutukseen liittyviä tutkimuksia

Työeläkevakuuttajat TELA:n julkaisussa Työeläkekuntoutuksen suuntaviivat 2015 ei erikseen mainita yrittäjiä, mutta tavoitteet työeläkekuntoutuksesta yleisesti sopivat yrittäjillekin. Julkaisun asettamat tavoitteet ja suuntaviivat ovat samansuuntaisia kuin useiden aikaisemmin tehtyjen hankkeiden ja tutkimusten tulokset ja yhteenvedot. Työeläkekuntoutuksen tavoite on työurien pidentäminen ja alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden määrän vähentäminen. Näihin pyritään puuttumalla mahdollisimman varhain työkyvyn heikkenemiseen ja kiinnittämällä huomiota sairaslomien määrään. Työterveyshuollon rooli tulee kasvamaan ja yhteistyötä täytyy lisätä Kelan ja työeläkelaitoksen kanssa. Pienten työpaikkojen lisääntyminen antaa lisähaastetta työterveyshuolloille. (TELA www-sivut 2014.)

Työeläkevakuuttajat (TELA) huolehtii työeläkekuntoutuksen seurannasta yhdessä Vakuutuskuntoutuksen (VKK) ja Eläketurvakeskuksen (ETK) kanssa. Työeläkekuntoutuksen tulisi olla lain velvoittamana oikeudenmukaista. Lähivuosien toimenpiteenä on mainittu: ”työeläkevakuuttajat haluavat kehittää pienille työpaikoille sopivia kuntoutuksen menetelmiä”. Kuntoutujien tiedonsaanti ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksista ei ole parantunut aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Tietoa kaitaataan myös kuntoutukseen liittyvistä toimeentuloasioista sekä työeläkekuntoutuksen keinoista. (TELA www-sivut 2014.)

Useampi tutkimus/hanke (Jyri 2007 - 2011, Punk 2009 - 2012, Jamit 2012 - 2014) päätyi samansuuntaisiin tuloksiin. Yrittäjillä on halua ja tarvetta kuntoutukseen, mutta tietoa ei ole saatavilla. Työpaikalta poissaolo voi tuoda taloudellista menetystä ja

ajankohdan sopivuuskin voi tuoda ongelmia. Lyhyet lähijaksot (2-3pv) sopisivat yksinyrittäjille paremmin. Paras väylä kuntoutukseen on hyvä ja tiivis yhteistyö työterveyshuollon kanssa. (Sipponen 2012.)

Jyri-hankkeen kuntoutuspalautteessa yrittäjät toivoivat, että kuntouttajat ymmärtäisivät paremmin yrittäjän arkitodellisuutta. Vaikka työterveyshuollon kanssa tehty yhteistyö on tärkeää, aloite kuntoutukseen hakemisesta tulee usein yrittäjältä itseltään. Tästä syystä yrittäjät ovat myös hyvin sitoutuneita ja motivaatio kuntoutukseen on suuri. ”Kuntoutustietoa yrittäjille” on selkeä opas, jonka on laatinut Elina Sipponen Punk-hankkeen materiaalina. (Sipponen 2012.)

Aina ammatillinen kuntoutus ei kuitenkaan toteudu vaikka ennakkopäätös kuntoutuksesta olisi saatu työeläkeyhtiöltä. Päätöksen saaneista kaksi viidesosaa ei ymmärrä mitä pitäisi tehdä eli päätös on epäselvä. Liian huonokuntoisia kuntoutukseen kokee olevansa kaksi kolmasosaa eli päätös tulee liian myöhään. Ammatilliseen kuntoutukseen hakeudutaan usein vasta sairauspäivärahojen katkettua tai ollessa lopussa (Juvonen- Posti, Liira & Järvisalo 2011, 235). Osa miettii lopullista hyötyä ja taloudellisia asioita tai ei vain jaksa ottaa asiaa hoidettavaksi. Työeläkeyhtiöltä henkilökohtaista yhteydenottoa ja tarkempia tietoja toivoo yli puolet. Huomattavalla osalla vastaajista kokemukset kuntoutusasioiden hoitamisesta olivat kielteisiä. Erityisesti esiin nousi tuen puute työterveyshuollolta ja työeläkeyhtiöltä. (Arola & Estama 2010, 85.)

7 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää yrittäjänäisten tietämystä työkyvyn erilaisista tukimuodoista sekä selvittää mitä tukea yrittäjänaiset odottavat työeläkeyhtiöltä, työterveyshuollolta ja yrittäjäjärjestöltä. Lisäksi selvitettiin miten vastanneiden yrittäjänäisten työterveyshuolto on järjestetty.

TUTKIMUSKYSYMYKSET:

1. Miten Suomen Yrittäjänaiset tukee yrittäjää?
2. Missä asioissa yrittäjänaiset tarvitsevat työterveyshuollon tukea?

3. Mitä tietoa yrittäjänaiset saavat työeläkeyhtiöltä?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni on järjestölähtöinen ja se käynnistyi joulukuussa 2013 yhteydenotolla Suomen Yrittäjänaisiin ja sitä kautta työeläkeyhtiö Ilmariseen. Ilmarisella oli valmisteilla kyselytutkimus Suomen Yrittäjänaisille: ”Yrittäjänaisen arki ja jaksaminen” (Ilmarinen www-sivut 2014). Pääsin Ilmarisen tutkimukseen mukaan ja Ilmarisen tutkijan kanssa kävimme läpi koko kyselyn kysymysalueita sähköpostin ja puhelinkeskusteluiden välityksellä. Yhteistyötä aloittaessamme Ilmarisella oli jo valmiina kyselyn luonnos. Kuusisivuinen Survey (kyselytutkimus) lähetettiin verkkokyselynä 6000 Yrittäjänaiselle 2014 tammikuussa. Kysely tehtiin Suomen Yrittäjänaisille ja aineisto kerättiin jokaiselta erikseen strukturoidussa muodossa. Kyselystä kerrottiin Suomen Yrittäjänaisen nettisivuilla sekä jäsenkirjeessä. Oma tutkimusosuuteni oli kyselyn yksi sivu käsittäen osion ”Tietoa ja tukea yrittäjille”. (Liite 1)

Survey on yleisesti käytetty kuvaileva tutkimusasetelma, joka kuvaa laajojen joukkojen mielipiteitä ja siinä tarkastellaan muuttujien välisiä suhteita. Ongelmaksi voi nousta se, etteivät kaikki vastaajat välttämättä halua tai viitsi vastata moniin heille tuleviin kyselyihin. Näin kato saattaa olla suuri ja kadon suuruus merkitsee samalla sitä, että vastausten jakautuma voi olla vinoutunut. Juuri ne voivat jäädä pois, joita asia ei kiinnosta tai jotka arastelevat kyselyn aihetta. Vastausten edustavuus on silloin kyseenalainen. Survey tutkimuksen perusperiaatteita ovat systemaattisuus (huolellisesti suunniteltu ja toteutettu menetelmä, riittävä edustavuus), objektiivisuus (data kootaan mahdollisimman hyvin tarkastelua kestäväksi ja niin täsmälliseksi kuin mahdollista) ja määrällisyys (data on ilmaistavissa numeromuodossa). Näin tehdyllä kyselytutkimuksella on sen tuoma tieto- ja intymiteettisuoja. Perusoletuksena on, että vastaajat ovat rehellisiä ja että vastaukset saadaan kokoon täsmällisesti ja luotettavasti. (Anttila 1998.)

Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselta sain avointen vastauskenttien yksilölliset kirjalliset kommentit (laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus) sähköpostilla ja lisäksi vastauk-

set oli liitetty Excel- taulukkoon taustatietojen kanssa. Avoimet vastauskentät, joissa oli kolme kysymystä: Missä asioissa tarvitsisit tukea Yrittäjänaisilta, työterveyshuollolta sekä eläkeyhtiöltä litteroin ja kategorioin ne sen jälkeen taulukkomuotoon. Luin vastaukset useaan kertaan läpi löytääkseni vastauksille yhteiset nimittäjät. Osa vastauksista oli annettu yhdellä ja kahdella sanalla, osa oli useamman lauseen vastauksia. Otin useamman muuttujan yhdestä lauseesta, jos niitä siinä esiintyi. Näin yhdeltä kyselyyn vastanneelta voi olla useampikin muuttuja. Vastauksiin kysymykseen tarvitsemasi tuki Yrittäjänaisilta sekä työterveyshuollolta asetin kuusi muuttujaa sekä eläkeyhtiöltä tarvitsemaan tukeen viisi muuttujaa. Nämä muuttujat syötin samaan havaintomatriisiin Ilmariselta saatujen tietojen kanssa. (Liite 2)

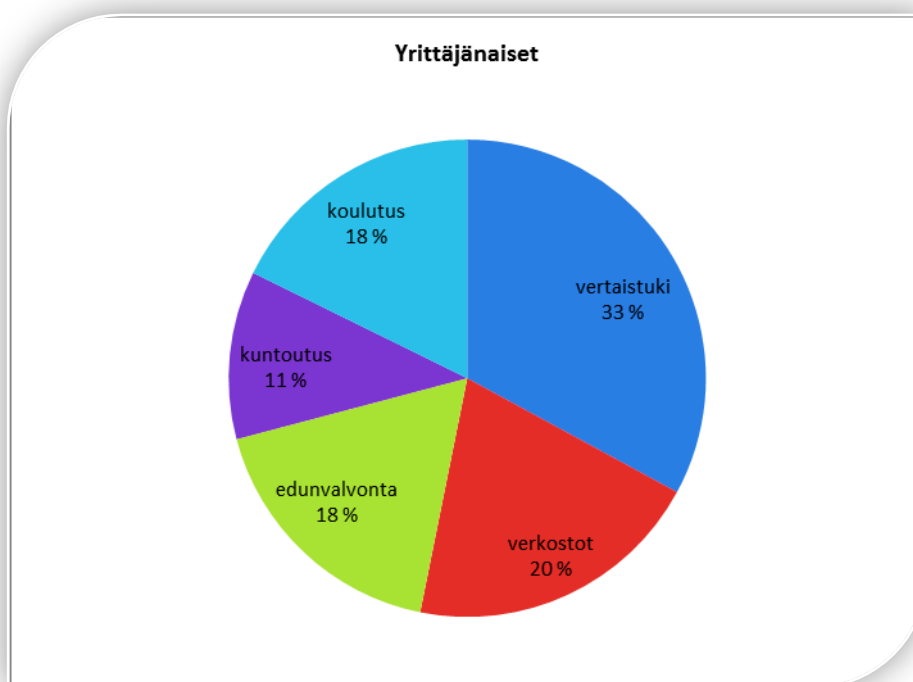
Kysymykseen ”Miten paljon tiedät työkyvyn tukimuodoista?” sekä ”Miten työterveyshuolto on järjestetty?” vastaukset (määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus) sain prosenttilukuina suoraan Ilmariselle lähetetyistä vastauksista. Taustatiedot vastauksiin Ilmarinen oli liittänyt Excel-taulukkoon, jota muokkasin Tixeliin sopivaksi. Näitä tietoja käytin hyväksi esittämällä työssäni sekä yksiulotteisia jakaumia että kaksiulotteisia jakaumia ristiintaulukoimalla. Tixel – ohjelma on tilastoanalyysiohjelma, joka on tarkoitettu tilastollisen aineiston analysointiin ja raportointiin (Manninen & Hakanen, Tixel – opas, 5).

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselyn vastausprosentti oli 5 % (n=268). Vastausten määrä jäi pieneksi, mutta se kuvaa hyvin Suomen Yrittäjänaisia. Vastaajista 90 % oli päätoimisia yrittäjiä. Yksin yrittäjiä oli 50 % vastanneista yrittäjänaisista. Kyselyyn vastanneista 45 % sijoittui ikäryhmään 45 - 55 vuotiaat. Toiseksi suurin vastaajaryhmä (23 %) iän suhteen oli 55 - 59 vuotiaat. Vastaajista 56 % oli toiminut yrittäjänä yli kymmenen vuotta. Tutkimukseni tarkoitus on kuvata mitä tukea yrittäjänaiset tarvitsevat. Kaavioissa suhteasteikolla kuvataan prosenttiosuudet vastausprosenttien mukaan (esim. Kaavio 2 ja 4, kaavioiden prosentit ovat 18 % ja 80 %.) (Liite 3).

9.1 Tuen tarve Suomen Yrittäjänaisilta

Missä asioissa tarvitsisit tukea Suomen Yrittäjänaisilta kysymykseen tuli yksittäisiä vastauksia 108 kappaletta. Vastaukset olivat lyhyitä ja ytimekkäitä. Monessa vastauksessa oli useita asioita samassa lauseessa, näistä poimin useamman muuttujan, jos sellainen oli löydettävissä. Osassa vastauksia kuvattiin tuen tarvetta hyvinkin laajasti sen enempää erittelemättä esimerkiksi: ”Lisää tietoa monestakin asiasta.” (Kaavio 1).

Kaavio 1. Tuen tarve Suomen Yrittäjänaisilta

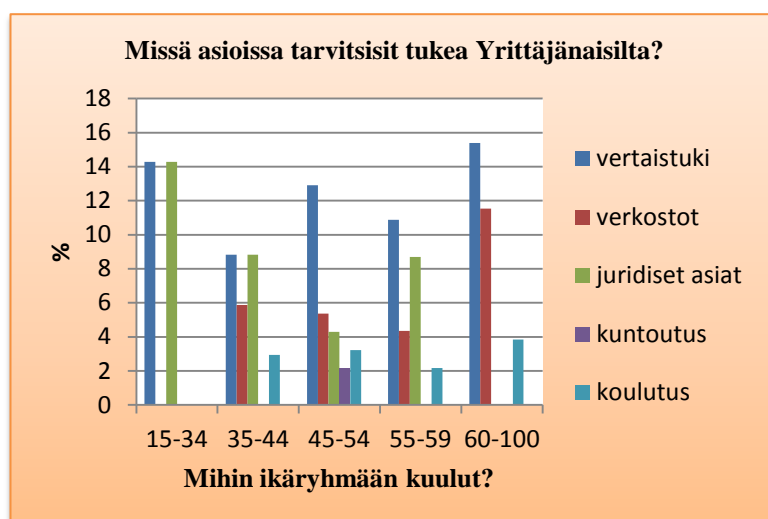
Vastaajista suurin osa (33 %) odotti saavansa Suomen Yrittäjänaisilta vertaistukea. Vertaistukea toivottiin eniten Pohjois- ja Itä-Suomessa sekä ikäryhmissä yli 60 vuotiaat ja alle 34 vuotiaat. Yrittäjävuosien ollessa 5 - 9 vuotta vertaistuen tarve oli suurin (Kaavio 2).

Verkostojen luomista ja tukea erimuotoiseen yhteistyöhön toivoi 20 % vastaajista. Valtakunnallisen sijainnin perusteella eroja ei syntynyt, mutta eniten verkostoja ja yhteistyötä kaipaivat yrittäjät, jotka työllistivät yhden henkilön ja olivat yli 60 vuotiaita. Vastaajat toivoivat myös Yrittäjänaisien jakavan erilaisia opettavia yrittäjätarinoita sekä ratkaisuja erilaisissa taloudellisissa tilanteissa. Vertaisryhmien perustami-

sen avulla voisi jakaa yhteisiä iloja ja murheita. Yrittäjänaiset kaipaivat myös uusia yhteistyöideoita ja niiden jalostamista.

Edunvalvonnan hoitamista (juridiikka, byrokratia, sosiaaliturva) Suomen Yrittäjänaisilta toivoi 18 % vastanneista yrittäjänaisista. Eniten edunvalvontaa kaivattiin Pohjois-Suomessa ja 2 - 4 henkeä työllistävissä yrityksissä. Sekä lyhyen aikaa (0 - 4v.) että pitkään (yli 20 v.) toimineet yrittäjänaiset kaipaivat eniten äänitorvea valtakunnallisesti edunvalvonnallisten asioiden hoitamiseen.

Koulutusten järjestämistä toivoi 18 prosenttia vastaajista. Yrittäjänaiset olivat huolissaan heikosta mikroyrittäjien tukemisesta ja yleensä pärjäämisestä. He toivoivat luentoja ja vinkkejä erityisesti myös jaksamiseen. Koulutusta odotettiin eniten Itä-Suomessa sekä alle 10 vuotta toimineissa yrityksissä.

Kaavio 2. Ikä ja tuen tarve

Kuntoutukseen ja työhyvinvointiin liittyvistä asioista tietoa ja tukea toivoi 11 prosenttia vastaajista. Nämä yritykset sijaitsivat Pohjois- ja Itä-Suomessa, naisyrittäjät olivat iältään 45 - 54 vuotiaita ja olivat yksinyrittäjiä. Näistä useat toivoivat tsemppitapahtumia, arjesta irtiottoja ja vastaavia tilaisuuksia. Muutama kommentti oli myös, että kaikki on hyvin ja tukea saa kun tarvitsee (Kaavio 2).

Täysin tyhjiä vastauksia oli 58 prosenttia ja ne tulivat tasaisesti kaikilta ikäryhmiltä. Muutama oli vastannut, että tukeen ei ole tarvetta, on tyytyväinen tai ei osaa sanoa.

Suorat lainaukset vastauksista tuen tarve Yrittäjänaisilta

- *"Taloushallinnossa, myynnissä ja markkinoinnissa."*
- *"Epäkohtien ajamisessa äänekkäämmin."*
- *"Henkistä tukea ja verkostoa."*
- *"Pienyrittäjän asioiden esiin tuominen."*
- *"Teemallisia keskusteluiltoja."*
- *"Vertaistukea ja edunvalvontaa."*
- *"Infoa uusista asioista."*
- *"Seminaari esim.: Entä jos en pärjääkään?"*
- *"Koen saavani tarvitsemani (koulutusta, verkostoitumista, tapahtumia)."*

Työkyvyn tukimuodot, kuten valtion tuki yrittäjälle osatyökykyisen palkkaamiseksi sekä Kelan työkykyä ylläpitävä koulutus ja yrittäjänaisien maksuton kuntoutus, olivat heikosti tiedossa. Vastanneilla yrittäjänaisilla ei ollut paljoa kokemusta valtion tuesta osatyökykyisen palkkaamiseksi. Asiasta oli kuullut 32 % ja tietoa ei ollut, mutta he halusivat tietää 36 % (Taulukko 3).

Kelan työkykyä ylläpitävästä koulutuksesta oli kuullut 38 % ja siitä halusi lisätietoa yhteensä 41 %. Eniten tietoa ja kokemusta koulutuksesta oli Itä- ja Pohjois-Suomessa 45 - 54 vuotiailla. Etelä-Suomen yrittäjänaiset ja iältään alle 45vuotiaat toivoivat eniten lisätietoa Kelan työkykyä ylläpitävästä koulutuksesta. Kokemusta koulutuksesta oli enemmän yrittäjänaisilla, joilla oli työterveyshuoltosopimus yksityisellä puolella (Taulukko 3).

Yrittäjänaisien maksuton kuntoutus oli heikosti tiedossa. Vastaajista 62 % ei tiennyt maksuttomasta kuntoutuksesta, mutta he halusivat tietää siitä lisää. Länsi-Suomen, yli 55 vuotiaat ja yli 20 vuotta yrityksen omistaneilla oli paras kokemus Suomen Yrittäjänaisien maksuttomasta kuntoutuksesta. Heikointa asiasta kuuleminen ja kokemus olivat Itä- ja Pohjois-Suomessa. Yksityisen puolen työterveyshuolto oli tiedottanut yrittäjänaisia enemmän tästä tukimuodosta (Taulukko 3).

Taulukko 3. Miten paljon tiedät työkyvyn tukimuodoista

Työkyvyn tukimuodot	On kokemusta %	Olen kuullut %	En tiedä, haluan tietää %	En tiedä, enkä halua tietää %
Valtion tuki yrittäjälle osatyökykyisen palkkaamiseksi	3	32	36	28
Kelan työkykyä ylläpitävä koulutus	8	38	41	13
Yrittäjänäisten maksuton kuntoutus	4	28	62	6

9.2 Miten yrityksen työterveyshuolto on järjestetty ja missä asioissa työterveyshuoltolta tarvitaan tukea

Työterveyshuollon on järjestänyt 56 % vastanneista yrittäjänaisista. Sopimus on yksityisellä lääkäriasemalla 36 % ja kunnallisessa terveyskeskuksessa 20 % (Kaavio 3).

Kaavio 3. Työterveyshuollon järjestäytyneisyys

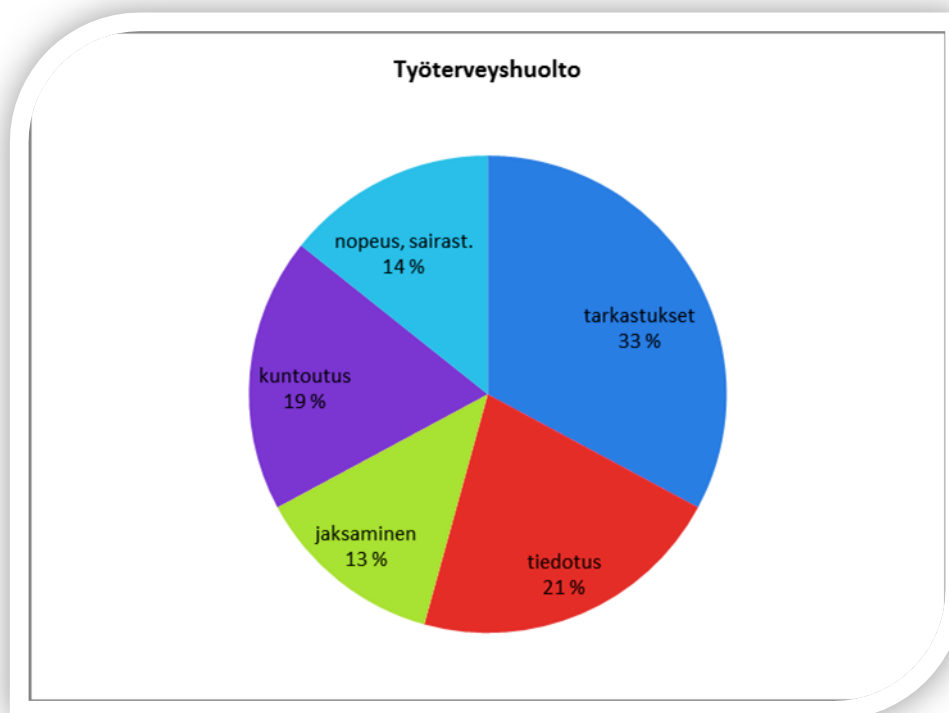
Yksinyrittäjistä 36 % oli tehnyt työterveyshuoltosopimuksen ja niitä oli tehty enemmän yksityispuolelle. Nuorista yrittäjistä 29 % oli työterveyshuoltosopimus. Eniten työterveyssovimuksia yksityispuolelle olivat solmineet yrittäjät, jotka olivat iältään 45 - 54 vuotiaita ja takana oli paljon yrittäjävuosia. Valtakunnallisesti yritysten sijaintia tarkastellessa, työterveyshuolto on järjestetty parhaiten Pohjois- ja Itä-

Suomessa. Molemmilla alueilla sopimuksia oli tehty enemmän yksityiselle puolelle (Kaavio 4).

Kaavio 4. Ikä ja työterveyshuollon järjestäminen

Kysyttäessä avoimella vastauskentällä, mitä tukea tarvitset työterveyshuollolta, vastauksia saatiin 92 kappaletta. Vastaukset olivat yhden sanan tai yhden lauseen pituisia. Osassa vastauksista lauseessa oli useita eri alueita kuten: ” koko henkilökunnan jaksamiseen tukea, lisää motivointia, kunto kohenemaan”. Näissä tapauksissa poimin useamman muuttujan, jos sellainen oli löydettävissä (Kaavio 5).

Kaavio 5. Tuen tarve työterveyshuollolta

Työterveyshuollolta kaivattiin ennaltaehkäiseviä tarkastuksia (33 %) ja käyntejä myös yrittäjän työpaikalle. Tarkastuksiin liittyviä työkyky ja ergonomia seurantoja toivoivat eniten Itä- ja Länsi-Suomen yrittäjänaiset. Tarkastuksia eniten toivoneissa yrityksissä oli 5 - 9 työntekijää ja yrittäjät olivat 35 - 44 vuotiaita. Tarkastusten toivottiin olevan säännöllisiä ja liittyvän mm. tasavuosiin ikääntyessä. Useissa vastauksissa toivottiin järjestelmää, jolla saataisiin myös mikroyrittäjille ja yksinyrittäjille toimivat ja säännölliset terveystarkastukset (Kaavio 6).

Tiedottamisen (21 %) työterveyshuollon palvelujen saatavuudesta ja hinnoista toivottiin olevan aktiivisempaa työterveyshuollosta yrittäjänaisille päin. Tarjousten pyytäminen tuntui yrittäjänaisista hankalalta ja vaikealta. Työterveyshuollon aktiivisempaa tiedottamista kaipasivat eniten alle 34 vuotiaat yrittäjänaiset tasaisesti joka puolella Suomea (Kaavio 6).

Tärkeänä (19 %) yrittäjänaiset pitivät myös työterveyshuollon aktiivista roolia kuntoutukseen ohjaamisessa. Tietoa ja ohjausta kuntoutukseen haluttiin mm. laihtumiseen, fyysiseen jaksamiseen ja paikallisiin ryhmiin ohjaamisessa. Kuntoutuksesta

lisätietoa halusivat eniten Itä-Suomen yrittäjänaiset sekä yli 30 vuotta yrittäjänä toimineet. Tietoa kuntoutuksesta kaipaivat enemmän myös ikäryhmä 45 - 54vuotiaat sekä yli 60 vuotiaat (Kaavio 6).

Kaavio 6. Ikä ja tuen tarve

Työterveyshuollolta toivoi 14 % nopeaa palvelua sairastumiseen liittyvissä asioissa. Alueellisesti verrattaessa Pohjois-Suomi toivoi eniten palvelulta nopeutta. Iältään 35 – 54 vuotiaat sekä 5 - 9 työntekijää palkanneet yrittäjänaiset halusivat myös työterveyshuollolta yrittäjän ammattialan ymmärrystä sekä nopeaa palvelua (Kaavio 6).

Henkisen puolen jaksamiseen (13 %) työkaluja toivoivat työterveyshuollolta eniten Pohjois- Suomen yrittäjänaiset. Tukea jaksamiseen toivoivat myös yli 10 henkilöä työllistävät ja yli 55 – 59 vuotiaat naisyrittäjät. Yrittäjävuosia tarkastellessa henkiseen puoleen panostusta odottivat myös yli 30 vuotta toimineet yrittäjät (Kaavio 6).

Yleisesti vastanneet yrittäjänaiset toivoivat työterveyshuollolta parempaa yrittäjyyden ymmärtämistä sekä yhteistyön tiivistämistä ja yhteydenpitoa. Tyhjiä vastauksia oli 61 % kaikista vastauksista.

Suorat lainaukset vastauksista tuen tarve työterveyshuollolta:

- ”Vuositarkastukset kun täyttää esim. 50 55 60.”
- ”Jaksaminen, oman terveyden seuranta.”
- ”Nopeaa ja tehokasta hoitoa tarvittaessa.”

- ”että ymmärrettäisiin, mitä yrittäjyys on henkisesti.”
- ”Edullisempaa palvelua.”
- ”Palvelua ei saa sanan varsinaisessa merkityksessä.”
- ”Onko yrittäjille omaa työterveyshuoltoa?”

Vastanneista yrittäjänaisista 14 % oli kokemusta työkyvyn tukimuodosta työterveys-huollon kuntokartoitukset ja – ohjelmat. Asiasta oli kuullut 42 % yrittäjänaisista ja heistä 36 % ei tiennyt kyseisestä tukimuodosta, mutta he halusivat siitä tietää. Yrittäjänaisista oli vähiten tietoa Etelä-Suomessa sekä yli 55 vuotiailla. Työterveyshuoltosopimuksen ollessa yksityisellä puolella kuntokartoituksista oli kokemusta enemmän kuin sopimuksen ollessa kunnallisella puolella (Taulukko 4).

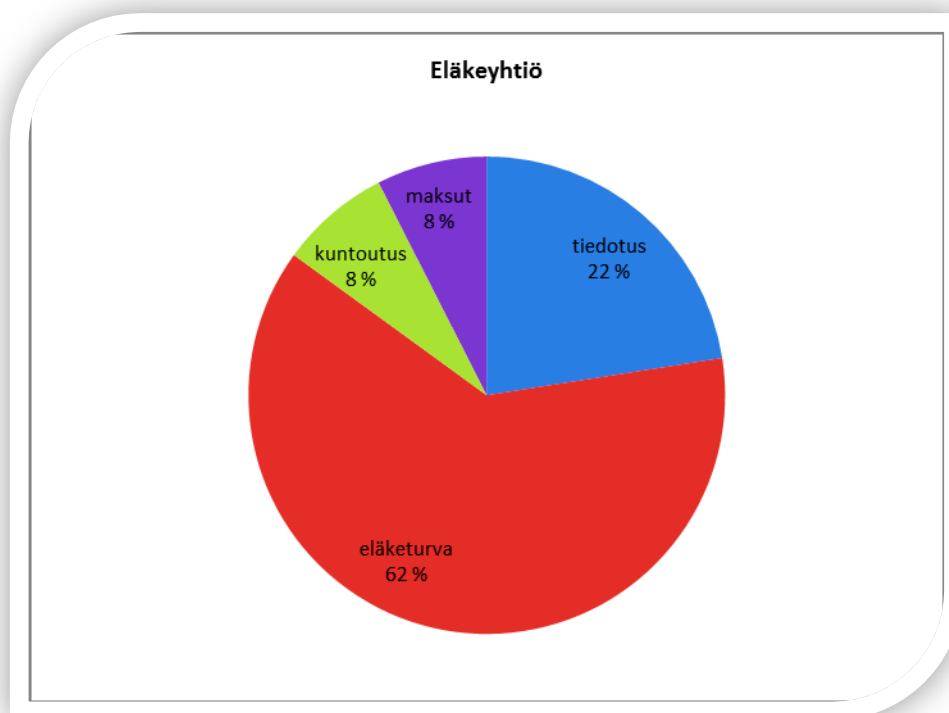
Työterveyshuollon varhaisen puuttumisen mallista oli kokemusta 11 %. Varhaisen puuttumisen mallista vastaajista oli kuullut 45 % ja 34 % ei tiennyt, mutta halusi tietää. Yrityksen sijaintia verrattaessa tulos oli, että Itä- ja Pohjois-Suomen yrityksillä oli kokemusta kyseisestä tukimuodosta muuta Suomea enemmän. Varhaisen puuttumisen mallista oli kokemusta ja siitä olivat kuulleet enemmän naisyrittäjät, joilla työterveyshuoltosopimus oli yksityisellä puolella (Taulukko 4).

Taulukko 4. Tietämys työterveyshuollon työkyvyn tukimuodoista

Työkyvyn tuki- muodot	On kokemusta %	Olen kuullut %	En tiedä, haluan tietää %	En tiedä, en halua tietää %
Työterveyshuollon kuntokartoitukset ja ohjelmat	14	42	36	7
Työterveyshuollon varhaisen puut- tumisen malli	11	45	34	11

9.3 Tuen tarve eläkeyhtiöltä

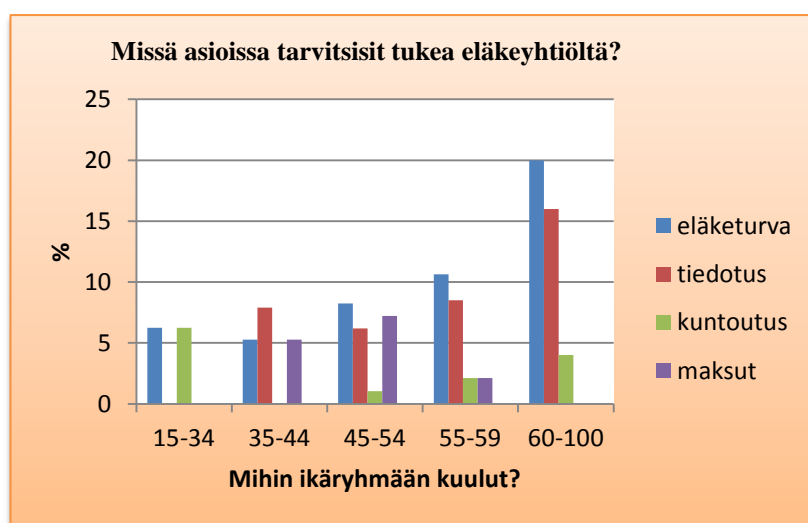
Avoimeen vastauskenttään Yrittäjänaisilta tuli vastauksia 82 kappaletta. Vastaukset olivat lyhyitä ja ytimekkäitä. Muutamissa vastauksissa oli kaksikin lausetta. Näistä poimin useamman muuttujan, jos sellainen oli löydettävissä (Kaavio 7).

Kaavio 7. Tuen tarve eläkeyhtiöltä

Yrittäjänaiset kaipaavat eläkeyhtiöltä eniten tietoa ja tukea (62 %) liittyen eläketurvaan ja sairastamiseen. Erityisesti eläketurvasta tietoa kaipasivat yli 55 vuotiaat sekä yhden henkilön työllistävät yrittäjänaiset. Kyselyyn vastanneet ovat huolissaan mihin YEL- maksut riittävät ja mitä eläkkeestä jää käteen verotuksen jälkeen. Tukea ja kannustusta tarvittiin myös eläkesäästämiseen. Lisää tiedottamista toivottiin osaaika-eläkkeelle jäämisestä ja yleisesti eläkeikään varautumisesta. Vastausta toivottiin myös kysymykseen: ”Miten on hyvä edetä asioissa, kun työkyky heikkenee”. Ravis- telua ja herättelyä yrittäjänaiset odottivat konkreettisin esimerkein eläkekertymistä (Kaavio 8).

Tiedottamisen toivottiin (22 %) tulevan ymmärrettävällä kansankielellä. Valtakunnallisen sijainnin perusteella Itä-Suomen yrittäjänaiset sekä yli 60 vuotiaat kaipasivat eniten eläkeyhtiön yhteydenottoja ja tiedottamista. Tiedottamista toivoivat muita enemmän myös vastaajat, jotka olivat yksinyrittäjiä tai työllistivät yhden henkilön. Yrittäjänaiset haluavat tavata eläkeyhtiön työntekijöitä henkilökohtaisissa kontakteissa ja paikkakuntakohtaisissa seminaareissa. Vastaajat toivoivat tiedottamista mm. osaeläkeasioihin ja miten kannattaa toimia välttääkseen työkyvyttömyyseläkkeen (Kaavio 8).

Kaavio 8. Ikä ja tuen tarve eläkeyhtiöltä

Yrittäjänaiesten vastauksissa toiveet maksuista ja kuntoutuksista olivat samansuuruisia. Yrittäjäeläkkeiden suuret maksut ja pienet kertymät huolettivat 45 – 54 vuotiaita vastaajia eniten. Maksuissa haettiin joustoa työnantajamaksuihin sekä pienten että yksinyrittäjien erilaisiin taloudellisiin tilanteisiin. Mahdollisia muita etuja kaivattiin eläkeyhtiön puolelta (Kaavio 8).

Kuntoutuksena mainittiin myös työkykyä ylläpitävän toiminnan tukeminen eläkeyhtiön kautta sekä ammatillisesta kuntoutuksesta tiedottaminen. Kuntoutustietoutta eläkeyhtiöltä toivoivat erityisesti iältään sekä nuorimmat että vanhimmat yrittäjänaiset. Yli 30 vuotta yrittäjänä toimineet sekä yli 5 henkilöä työllistävät yrittäjänaiset toivoivat lisätietoa kuntoutukseen liittyvistä asioista. Eläkeyhtiöltä kaivattiin myös innostavia tapahtumia yrittäjille työssä jaksamiseen. Yrittäjänaiset toivoivat tarkem-

paa informaatioita kuntoutusmahdollisuuksista ennen kuin työkyvyn menettämisen uhka on jo päällä. Tyhjiä vastauksia oli 65 % (Kaavio 8).

Suorat lainaukset vastauksista tuen tarve eläkeyhtiöltä:

- ”Hiljaisina aikoina joustoa maksuihin.”
- ”Tykypäivät ja – luennot terveydestä sekä eläkeikään varautumisesta.”
- ”Osa-aikaisuudesta tietoa enemmän muillekin.”
- ”Yksilöllistä yhteydenpitoa, asioista keskustelemista.”
- ”Joustoa yrittäjän erilaisiin taloudellisiin tilanteisiin.”
- ”Selkeitä opastuksia eläkkeen kertymisestä.”
- ”Työnantajien velvoitteet (%) alemmaksi.”
- ”Parempaa eläketurvaa, maksan paljon, mutta vähän kertyy eläkettä!”

Työkyvyn tukimuodoista; työeläkeyhtiön työhyvinvointiseminaarit ja työkokeilu, oli kokemusta molemmista alle kymmenellä prosentilla. Työhyvinvointiseminaareista oli kuullut 33 % ja niistä halusi tietää lisää 48 %. Valtakunnallisen sijainnin perusteella vastauksia verrattaessa kokemusta seminaareista oli eniten Länsi-Suomessa ja vähiten Itä- ja Pohjois-Suomessa. Työhyvinvointiseminaareista olivat kuulleet eniten yli 20 vuotta yrittäjänä toimineet ja lisätietoa halusivat eniten 5 – 9 vuotta yrittäjinä olleet. Eroja vastauksissa ei ollut, siihen nähden oliko työterveyshuoltosopimus kunnallisella vai yksityisellä puolella (Taulukko 5).

Työeläkeyhtiön työkokeilusta oli kuullut 28 % yrittäjänaisista. Vastanneista yrittäjäistä 43 % ei tiennyt työkokeilusta, mutta he halusivat siitä lisätietoa. Itä- ja Pohjois-Suomen yrittäjänaisilla oli eniten kokemusta työkokeilusta. Eniten kokemusta omaavat olivat 45 – 55 vuotiaita; he olivat omistaneet yrityksen alle neljä vuotta tai yli 20 vuotta. Kokemusta työeläkeyhtiön työkokeilusta oli enemmän niillä yrittäjänaisilla, joilla oli yksityisen puolen työterveyshuoltosopimus (Taulukko 5).

Taulukko 5. Tietämys työeläkeyhtiön tukimuodoista

Työkyvyn tukimuodot	On kokemusta %	Olen kuullut %	En tiedä, haluan tietää %	En tiedä, en halua tietää %
Työeläkeyhtiön työhyvinvointiseminaarit	5	33	48	14
Työeläkeyhtiön työkokeilu	6	28	43	22

10 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Suomen Yrittäjänäisten tietämystä työkyvyn erilaisista tukimuodoista sekä selvittää mitä tukea yrittäjänaiset odottavat työeläkeyhtiöltä, työterveyshuollolta ja yrittäjäjärjestöltä. Lisäksi selvitettiin miten vastanneiden yrittäjänäisten työterveyshuolto on järjestetty. Materiaaliin tutustuessani, löysin yllättävän runsaasti tutkimuksia ja hankkeita aihepiiriin liittyen. Osassa kuitenkin selvitettiin enemmän työhyvinvointia kuin työkykyä. Olen tietoisesti ottanut työni lähde-materiaaliin mukaan useita tutkimuksia ja työselosteita aiheeseeni liittyvistä hankkeista. Toivon, että myös tätä kautta yrittäjänaiset saavat tutkittua tietoa ja vastauksia esittämiinsä kysymyksiin.

Kyselyn vastausprosentti jäi alhaiseksi, mutta se kuvasi kuitenkin hyvin Suomen Yrittäjänäisten koko kenttää. Vastaajista lähes kaikki olivat päätoimisia yrittäjiä, yksinyrittäjiä oli puolet vastaajista ja lähes puolet vastaajista oli iältään 45 – 55 vuotiaita. Pieni vastausten määrä voi johtua monestakin eri syystä. Kuten Jokela tutkimuksessaan kertoi, mikroyrittäjien toiveita on vaikea kartoittaa, koska vastausprosentit ja osallistuminen yleensä ovat alhaisella tasolla (Jokela 2013, 65 - 67). Syynä tähän voi olla esim. ajanpuute, oma kiinnostus ja yleisesti suuri tietotulvan määrä. Kysely oli kokonaisuudessaan kuusi sivua ja kysymyksiä oli 38. Oliko se mahdollisesti liian pitkä? Avoimet kysymyskentät tuottivat selkeästi vähemmän vastauksia kuin vaihtoehtoja antavat kysymykset.

Nyrkkisääntönä on, että yli 50 kysymystä on liikaa ja vastausten määrä alkaa silloin vähentyä. Kyselylinkin avasi 386 yrittäjänäista, joista 69 % vastasi kyselyn loppuun. Keskimääräinen vastausaika oli yhdeksän minuuttia. Avokysymyksiin vastaa usein 10 - 30 % vastanneista. Tähän verrattaessa tutkimus tuotti hyvin avopalautetta. (Vatasen henkilökohtainen tiedonanto 20.10.2014.)

Prosessi työn parissa kesti yksitoista kuukautta. Työn tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Opettavaista oli tehdä yhteistyötä ison organisaation Ilmarisen kanssa ja hienoa oli huomata, että isossakin yhtiössä kuunnellaan pientä opiskelijaa. Haasteellisenä koin Excelin ja Tixelin käytön sekä saamieni tulosten muokkaamisen ymmär-

rettävään muotoon. Työn jokainen vaihe oli oma iso oppimisprosessinsa. Uskon, että voin jatkossa hyödyntää hyvinkin paljon työni tuomaa tietoa kuntoutusohjaajan työssä. Toivon, että pääsen kertomaan työni tuloksista ja oppimistani asioista jatkossa myös paikallisesti yrittäjäjärjestöille.

Tutkimukseni aihe on ajankohtainen, koska jo tämän työn tekemisen aikana esim. yrittäjäjärjestöt, Työterveyslaitos ja eläkevakuutusyhtiöt ovat kehittäneet työkykyyn ja kuntoutukseen liittyvää tiedottamista nettisivujen kautta. Tiedottamista myös yrittäjien työterveyshuoltosopimuksista on lisätty ja samalla työterveyshoitajille on järjestetty lisäkoulutusta Kelan ja Työterveyslaitoksen toimesta Jamit- hankkeen kautta.

Yhteistyö Kelan, työterveyshuollon ja työeläkeyhtiön välillä tulisi olla saumattomampaa. Kun valtakunnan tasolla on epäselvyyttä näiden asioiden eteenpäin viemisessä, miten voidaan olettaa, että yksittäinen mikroyrittäjä tietäisi, miten edetään yrittäjän työkyvyn heikentyessä. Työterveyshuoltosopimuksen piiriin kuuluville mikroyrittäjille tuo toivottavasti apua myös uusi asetus (10.10.2013/708, 14§) sosiaalialan asiantuntijan käytöstä työterveyshuollossa. Kuntoutusohjaaja tarvitsee oman peruskoulutuksensa lisäksi tähän työterveydenhuollon asiantuntijan tehtävään kahden opintopisteen laajuisen työterveyshuollon koulutuksen. Tällöin yrittäjä saa palvelusta työterveyshuoltosopimuksen kautta Kelakorvauksen.

10.1 Tuen tarve Suomen Yrittäjänaisilta

Kyselyyn vastanneet yrittäjänaiset kaipasivat eniten vertaistukea. Samaan tulokseen tulivat Suomen Yrittäjät työkyky ja – hyvinvointi kyselyssään (Malinen 2010, 9), jossa pienistä yrityksistä kolmannes toivoi vertaistukea. Omassa tutkimuksessani vertaistukea kaivattiin eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa. Johtuuko tämä ehkä pitkistä välimatkoista? Yrittäjien on myös tutkitusti todettu olevan Itä-Suomessa keskimääräistä iäkkäämpiä ja heidän työkyvyn on todettu olevan heikompaa verrattuna yrittäjiin muualla Suomessa (Ryttyläinen 2013, 4; Lundell ym. 2014, 11). Iäkkäämpien yrittäjänaisien ei ehkä ole niin helppo lähteä liikkeelle omalta paikkakunnalta ja myös julkisia kulkuyhteyksiä on supistettu. Oma kokemukseni yleisestikin on, että

toiminta kaikilla yhdistyskentillä on hiipumaan päin ja tarpeelliset verkostot supistuvat.

Tutkimukseni tulokset osoittivat tiedottamisen tärkeyden kaikkien kolmen yhteistyötahon kanssa. Tietoa kaivattiin mm. juridiikasta, eläkkeistä, kuntoutuksesta ja työterveyshuollosta. Kuten Helena Palmgren totesi Naisyrittäjien hyvinvointitutkimuksessa, että yrittäjänaiset tarvitsevat tietoa, tukea ja konkreettista apua (Palmgren ym. 2010, 85). Useampi muukin tutkimus on tuonut esiin tiedottamisen tärkeyden ja esittänyt yrittäjille tärkeiden yhteistyötahojen merkitystä tiedottamisessa (Mäkelä - Pusa ym. 2011, 50; Lundell ym. 2014, 22; Terävä 2012, 17). Näitä tiedottamisen lähteitä ovat mm. yrittäjäjärjestöt ja -yhdistykset, työterveyshuolto, terveyskeskus, Kela, työeläkevakuuttajat, ammattiliitot, tilitoimistot ja pankit.

Tiedottaminen tuli esiin myös työkyvyn tukimuodoista kysyttäessä. Suomen Yrittäjänäisten jäsenillä on niukasti tietoa erilaisista työkyvyn tukimuodoista ja tietoa halettiin lisää. Kenen tulee tiedottaa työkyvyn tukimuodoista? Yleisempää tietoa löytyy Yrittäjänäisten nettisivuilta, mistä lisätietoa saa myös erikseen kirjautumalla jäsenisivustoille. Hyviä tiedonlähteitä ovat myös eläkeyhtiöt, Kela, Tela, työterveyslaitos, jne. Onko yrittäjänaisilla tarpeeksi aikaa selata ja etsiä tietoa netistä? Ovatko yhteistyökumppaneiden nettisivut selkeät tiedon haun kannalta? Näihin asioihin tulisi mielestäni kiinnittää enemmän huomiota, koska tieto ei useinkaan tavoita hakijaa. Toivon, että tutkimukseni tulokset myös lisäävät tietoa siitä, mitä tietoa nettisivuille kaivataan.

Mielestäni tiedonkulun kannalta on tärkeää, että kaikki yllämainitut yrittäjänäisten yhteistyötahot tekevät myös keskenään yhteistyötä. Paikallisen yrittäjäjärjestön rooli voisi olla suurempikin tiedottamisen ja yhteen kokoamisen kannalta, koska paikallisjärjestö tuntee parhaiten paikalliset toimijat. Paikallisesti esim. yrittäjänaiset tekevät yhteistyötä jonkin verran pankkien ja vakuutusyhtiöiden kanssa, mutta työterveyshuoltoa, Kelaa ja tilitoimistoja voitaisiin mielestäni paikallisissa yhteisissä koulutuksissa hyödyntää enemmän.

Työterveyshuolto saa paljon kritiikkiä ja odotukset sen toimintaa kohtaan ovat korkealla. Kuitenkin kaikki yhteistyötahot, joiden kanssa yrittäjä on kuukausittain teke-

misissä, ovat tärkeitä tiedonvälittäjiä yrittäjille. Edellä mainituilla yhteistyökumppaneilla tulisi olla ”silmiä” havaita myös yrittäjän jaksamisessa esiin tulevia muutoksia. Harvemmin yrittäjä työn imussa kiinnittää omaan jaksamiseen ajoissa huomiota. Näin käy erityisesti yksinyrittäjillä. Yleisesti Suomen Yrittäjänaisilta toivottiin tiedottamista naisyrittäjien erilaisista epäkohdista julkisuuteen päin. Suomen Yrittäjillä sekä Suomen Yrittäjänaisilla on valtakunnallisesti kattava paikallisyhdistysten verkosto. Voisivatko yrittäjäjärjestöt perustaa yhteisen kuntoutusohjaajan toimen vastaamaan kuntoutukseen liittyviin kysymyksiin?

10.2 Tuen tarve työterveyshuollolta

Tutkimukseni mukaan työterveyshuoltosopimus oli noin puolella vastanneista. Sopimuksista 1/3 oli tehty yksityiselle puolelle. Punk-hankkeen mukaan yrittäjillä sopimus oli myös yli puolella (57 %) ja yksinyrittäjistä lähes 1/3 (Terävä 2012, 11). Hyvinvointibarometrin 2014 mukaan (Lundell ym. 2014, 20) yrittäjänaisista yksinyrittäjillä 1/5 oli työterveyshuollon palvelut ja Voi hyvin hankkeen- mukaan (Ryttyläinen 2013, 4) työterveyshuoltopalvelut oli 1/5 mikro- ja yksinyrittäjistä. Tieto työterveyshuollon sopimuksien kattavuudesta on edelleen hyvin kirjavaa. Voisiko tähän vaikuttaa myös lakisääteisyys? Ovatko vastaukset rehellisiä? Laki kuitenkin velvoittaa kaikkia yrittäjiä, joilla on työntekijöitä, tekemään työterveyshuoltosopimuksen.

Mikroyrittäjät ja yksinyrittäjät ovat heikosti tehneet työterveyshuoltosopimuksia. Työterveyshuoltosopimusten teko yrityksissä on lisääntynyt, mutta yksinyrittäjillä sopimusten tekeminen on vähentynyt. Sopimuksia on jopa purettu (6 %), koska niistä ei ole katsottu olevan hyötyä (Hellsten 2013, 15). Mikroyrittäjät ja yksinyrittäjät joutuvat puntaroimaan tarkasti, mihin yrityksen rahat riittävät. Mikroyrittäjille on tehty opas, jossa seikkaperäisesti selvitetään, miten työterveyshuolto tulisi järjestää, kilpailuttaa ja mitä hyötyä siitä on yrittäjälle (Manka ym. 2011). Myös omassa tutkimuksessani tulee esiin, että yrittäjänaiset eivät ymmärrä työterveyshuoltosopimuksen tärkeyttä. Aikaisempien tutkimusten mukaan (Sinisammal ym. 2014, 32; Kivekäs & Uola 2010, 52) yrittäjät käyttävät huonosti Kelan sairauspäiväraha-oikeutta, tekevät sairaana töitä ja heidän on vaikea järjestää aikaa kuntoutukseen. Edellä mainitut sei-

kat voivat vaikuttaa heikkoon työterveyshuoltosopimusten tekemiseen. Yksinyrittäjälle kuuluu veronmaksajana julkisen terveydenhuollon palvelut poliklinikkamaksua vastaan. Tuleeko terveystieteiden yleinen polikliininen vastaanotto edullisemmaksi verrattuna saatuaan hyötyä ja palvelun nopeuteen. Mitä maksaa yksinyrittäjälle vastaava palvelu työterveyshuollon kautta? Siihen odottavat vastausta myös kyselyyni osallistuneet yrittäjänaiset.

Tutkimukseni mukaan yrittäjät saavat enemmän tietoa ja palvelua yksityisen työterveyshuollon kautta. Samaan tulokseen tuli myös (Hellsten 2013, 17) Suomen Yrittäjien työterveyshuoltokyselyssä. Tämän Suomen Yrittäjille tehdyn tutkimuksen mukaan tiedotus on yksityisellä työterveyshuollolla parempaa ja yksityiselle puolelle työterveyshuoltosopimuksen tehneet yrittäjät ymmärtävät sopimuksen sisällön paremmin ja kokevat saavansa paremman hyödyn palvelusta kuin julkiselle puolelle sopimuksen tehneet. Tutkimukseni tuloksista tuli esiin, että työterveyshuollon odotetaan yleisesti tiedottavan toiminnastaan, hinnoistaan ja palveluistaan paremmin. Samaan tulokseen ovat tulleet aikaisemmin myös Suomen Yrittäjät (Malinen 2010, 9), Voi Hyvin- hanke (Ryttyläinen 2013, 35 - 36) sekä Kuntoutussäätiön Punk-hanke (Terävä 2012, 14, 17) omissa tutkimuksissaan.

Tutkimukseni kysymys, joka selvitti työterveyshuollolta toivottavaa tukea, antoi kaksi selkeää vastausta. Yrittäjänaiset toivoivat ennaltaehkäisyä työkyvyn heikkenemiseen säännöllisiä tarkastuksia sekä aktiivisempaa tiedottamista palvelujen saatavuudesta, hinnoista sekä sisällöstä. Samansuuntaisia vastauksia oli myös useammassa aikaisemmassa tutkimuksessa (Sinisammal ym. 2014, 40; Mäkelä - Pusa ym. 2011, 37; Terävä 2012, 14, 16, 18).

Jokelan tutkimuksessa (Jokela 2014, 65 - 72) selvitettiin mikroyrittäjän toiveita heille kohdistettuihin palveluihin. Kommentit yrittäjiltä olivat hyvin samansuuntaisia kuin omassa tutkimuksessani. Yrittäjänaiset kaipaivat vertaistukea ja rinnalla kulkijaa esimerkiksi erityisten prosessien ajaksi. Tämän lisäksi mikroyrittäjät ja yksinyrittäjät halusivat, että palvelut tulisivat useammin työpaikalle. Yhteydenoton haluttiin tulevan myös työterveyshuollolta yrittäjälle päin (Mäkelä - Pusa ym. 2011, 45, 49; Jokela 2014, 68, 69), eikä työterveyshuolto odottaisi, että yrittäjä hakeutuu palvelujen piiriin, sitten kun niitä tarvitsee. Työterveyshuollolta ja terveydenhuollolta yleensäkin toivottiin nopeaa palvelua ja yrittäjän ammatillista ymmärtämistä.

Uusi asetus (10.10.2013/708, 4§, 7§) hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista asettaa työterveyshuollolle suuret vaatimukset työkyvyn arvioinnista ja työssä jatkamisesta lausuntoineen yhteistyössä työnantajan kanssa. Tämä myös velvoittaa työnantajia ottamaan asioista selvää. Yhteistyö sujuisi paremmin, jos kaikilla osapuolilla olisi hyvät päivitettyt tiedot ajankohtaisista asioista. Miten työterveyshuolto ehtii vastataamaan kaikkiin odotuksiin ja toiveisiin mikroyrittäjän ja yksinyrittäjän taholta? Työterveyshuoltoa on valtakunnallisesti koulutettu ja ohjeistettu ottamaan paremmin huomioon mikroyritykset. Varhaisentuen mallista, joka koskee lähinnä työntekijöitä, on jo tutkimuksenikin mukaan hieman tietoa yrittäjänäisten keskuudessa. Suomessa ikähaitarilla 55 – 74 v. olevia yrittäjiä on lähes kolmasosa. Tämä aiheuttaa paineita elinkeinopolitiikalle ja terveydenhuollolle.

Tutkimukseni tulokseen viitaten informaation jakamisessa on vielä paljon parannettavaa. Toki myös yrittäjien itse täytyy olla aktiivisia ja hakea kaipaamaansa tietoa. Aikaisemmassa tutkimuksessa PUNK- hankkeessa (v. 2009 - 2012) selvitettiin myös heikkoa tietämystä työterveyshuollosta ja siihen liittyviä toiveita. Useat tutkimukset ovat päätyneet samaan tulokseen tiedon vähyydestä ja jopa harhaanjohtavuudesta sekä siihen, että tiedon tarve on suuri.

Mielestäni mikroyrittäjän ja yksinyrittäjän ennaltaehkäisevän ryhmäliikunnan tulisi olla verotuksessa vähennyskelpoista. Nyt vähennysoikeus on tietyin ehdoin osakeyhtiö- ja kommandiittimuotoisilla yrittäjillä. Tulotaso jää usein alhaiseksi ja sekä mikroyrittäjä että yksinyrittäjä joutuvat puntaroimaan tarkasti mihin rahat riittävät. Säännöllisen ryhmäliikunnan (verkostoituminen, sosiaaliset kontaktit) verovähennysoikeus olisi yksi motivoiva keino työkyvyn ylläpitämiseen. Ryhmillä tulisi olla tietyt vaatimukset esim. ohjaajan ja sisällön mukaan. Yhteistyökumppaneina voisi lisäksi käyttää niitä yksityisiä fysikaalisia hoitolaitoksia, jotka jo noudattavat Kelan standardeja esim. vaikeavammaisten kuntoutuksen osalta. Nämä ryhmätoiminnot toimisivat myös varhaisen puuttumisen tukena. Yrittäjänaiset toivoivat ryhmäliikuntamuotoja, mutta korvausasiat voivat tässäkin tulla esteeksi.

10.3 Tuen tarve eläkeyhtiöltä

Tutkimukseni tuloksena kysyttäessä yrittäjänäisten tuen tarvetta eläkeyhtiöltä, suurimmaksi tarpeeksi nousi tiedottaminen eläketurvasta ja sairastamisesta. Miten edetään työkyvyn heikentyessä ja vältetään työkyvyttömyyseläkkeelle joutumista? Ongelmaksi tässä nousee työterveyshuoltosopimusten sekä eri toimijoiden, kuten työeläkejärjestelmän, työterveyshuollon ja Kelan, yhteisten tavoitteiden puuttuminen (Ahtela 2014, 4, 20, 21). Telan mukaan työeläkekuntoutuksen tavoitteisiin pääseminen edellyttää mahdollisimman varhain puuttumista työkyvyn heikkenemiseen ja sairauslomien määrän seuraamista (Ahtela 2014, 4). Tavoitteena on vähentää alkavia työkyvyttömyyseläkkeitä. Miten tähän päästään mikroyrittäjien ja yksinyrittäjien osalta? Onko työterveyshuollolla riittävästi yhteistyökeinoja työeläkeyhtiön kanssa koskien mikro- ja yksinyrittäjiä?

Mikroyrittäjien mielenkiinto kuntoutusta kohtaan vähenee viimeistään siinä vaiheessa, kun he saavat käteensä YEL:n mukaiset laskelmat korvauksesta kuntoutuksen ajalta. Heillä on vähän tietoa ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksista ja harvalla on mahdollisuus käyttää kuntoutusta, koska omasta yrityksestä poissaolo vaatii yleensä lisätyötä. Mikroyrittäjiä pidetään passiivisina osallistujina, mutta aina ei ymmärretä heidän heikkoja mahdollisuuksiaan osallistua juuri edellä mainitun vuoksi. Parempaa eläketurvaa ja kuntoutukseen pääsemistä peräsi myös Naisyrittäjien työhyvinvointi (TEM 5/2010) -tutkimus, kysyttäessä mikä auttaisi työssä jaksamiseen.

Mikroyrittäjien kuntoutuksen korvattavuuteen kiinnittivät huomiota Mäkelä - Pusa ja kumppanit Kuntoutussäätiöstä (Mäkelä - Pusa ym. 2011, 38, 50) ja Varma omassa selvityksessään (Kivekäs & Uola 2010, 47). Miten kuntoutusta tulisi kehittää, että se tavoittaisi yrittäjät paremmin ja heillä olisi siihen varaa? Mikro- ja yksinyrittäjien kohdalla on käytetyin työeläkekuntoutuksen tukimuoto työvalmentajan tuki ja lopputuloksena on usein uudelleen koulutus ja siirtyminen muihin tehtäviin (Kivekäs & Uola 2010, 53). Mielestäni yrittäjät tarvitsevat tässä tilanteessa usein pitkän henkisen kypsyttelyajan. Tuleeko oma yritystoiminta ajaa alas ja mitenkä taloudelliset asiat järjestyvät? Useat seikat riippuvat myös yrityksen toimialasta. Tulevatko mietittäväksi varastojen myyminen, yrityksen myyminen, sukupolvenvaihdokset, ym. Kaik-

kien asioiden hoitaminen vie oman aikansa. Ammatillisesta kuntoutuksesta puhuttaessa työkyvyn uhka on jo hyvin todellinen. Mielestäni yrittäjät tarvitsevat kuntouttavia toimenpiteitä jo huomattavasti aikaisemmin.

Työterveyshuoltosopimusten puuttuminen ja heikko tiedottaminen yrittäjille kuntoutukseen liittyvistä asioista on saattanut viivästyttää kuntoutukseen pääsyä. Omassakin tutkimuksessani tuli selville, että yrittäjänaiset ovat erittäin tiedonhaluisia ja pyrkivät kaikella mahdollisella tavalla huolehtimaan työkyvystään ja terveydestään. Kelan kehittämishanke: Uudenlaista työikäisten kuntoutusta, yrittäjille suunnatun kuntoutusmallin toimivuus ja tuloksellisuus (Jyri- hanke) esitti, että kuntoutukseen tulisi voida hakeutua myös yksityisen tai julkisen terveydenhuollon kautta, eikä siis pelkästään työterveyshuollon kautta. Yrittäjien on todettu olevan erittäin motivoituneita kuntoutukseen, mikä saattaa johtua myös siitä, että he ovat mahdollisesti ottaneet itse ohjat omiin käsiin ja tehneet töitä päästääkseen kuntoutusasioissa eteenpäin. (Lindström & Poutanen 2011, 24)

Suuremmissa yrityksissä on usein HR- henkilöstöä palkattu hoitamaan mm. työterveyshuolto ja kuntoutusasioista. Aikaisemman tutkimuksen mukaan (Kivekäs & Uola 2010, 47) näissä yrityksissä kuntoutussuunnitelmien läpimeno on ollut parempaa. Hakemukset ovat olleet paremmin perusteltuja ja muutenkin laadukkaammin tehtyjä. Yksinyrittäjät ja mikroyrittäjät painivat tässä sarjassa melko yksin ilman ammatillista apua.

Ensimmäisenä, ellei yrittäjällä ole työterveyshuollon kanssa sopimusta ja yrittäjän työkyky on uhattuna, yrittäjän tulee olla yhteydessä omaan työeläkeyhtiöön. Työeläkeyhtiöillä tulisi mielestäni olla aina nimettynä henkilökohtainen yhteyshenkilö yrittäjälle. Yhteyshenkilön vaihtuessa myös siitä tulisi tiedottaa. Näin toimitaan esim. useissa pankeissa ja se helpottaa yrittäjän yhteydenpitoa. Yrittäjät pääsevät ohittamaan yleiset puhelinlinjat ja välttävät odotukset vastaajien siirtäessä puhelua toiselta toiselle. Erään eläkeyhtiön kommentti oli, kysyessäni tiedottamisesta eläkeasioissa yrittäjille päin, että kyllä yrittäjät löytävät tiedon sitten kun on pakko. Pitääkö tähän saakka odottaa ja olla tietämätön? Kiinnostaako eläkeyhtiöitä ennaltaehkäisevä lähi-kuntoutus? Toteutuuko varhaisen puuttumisen malli? Yrittäjällä tulee olla, saadakseen kuntoutuksen työeläkeyhtiön kautta, vika, vamma tai sairaus ja työkyvyttömyy-

den uhka seuraavan viiden vuoden kuluessa. Kuka tämän tarpeen määrittelee ja näyttää toteen?

Yrittäjille tarjoavat palvelujaan useat työeläkeyhtiöt. Julkisen puolen työeläkeyhtiö on Keva, maatalousyrittäjillä on Mela. Miten hyvin yrittäjien omat työeläkeyhtiöt pystyvät tarjoamaan palveluja nimenomaan mikroyrityksille ja yksinyrittäjille? Millä perusteella yrittäjä valitsee oman työeläkeyhtiön? Tässä olisi eläkeyhtiölle tilaisuus; parantaa tiedottamista ja järjestää paikallisia tilaisuuksia yrittäjille. Maksaisivatko mikro- ja yksinyrittäjät suurempia työeläkemaksuja, jos heillä olisi tarkempi tieto palvelujen laadusta ja he hyötyisivät maksuista jo ennen eläkeikää? Kelan korvaamat YEL:iin sidotut päivärahat ovat paremmin tiedossa kuin työeläkeyhtiöiden tuet ja korvaukset sekä niiden verotuskäytännöt työkyvyttömyyden uhatessa. Eläkkeidenkin verotuksesta eri tilanteissa moni yrittäjänainen on epätietoinen.

10.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Ajatukseni työtä aloittaessa oli tehdä haastattelututkimus yrittäjänaisille, jotka ovat olleet työeläkeyhtiön ammatillisessa kuntoutuksessa. Materiaalia oli vaikea löytää haastatteluihin lyhyellä aikataululla, mutta aihe olisi edelleen mielenkiintoinen. Olisi mielenkiintoista selvittää, mitä reittejä pitkin yrittäjät ovat ammatilliseen kuntoutukseen edenneet ja miten yrittäminen ja työt ovat kuntoutuksen jälkeen jatkuneet. Miten yrityksen koko liittyy kuntoutukseen hakeutumisessa? Miten he ovat saaneet asiat taloudellisesti järjestymään? Tutkimus, joka paneutuisi pelkästään yksinyrittäjän tarpeisiin kuntoutuksen osalta, olisi tarpeellinen ja mielenkiintoinen. Jatkettaisiin Jyri- hanketta, josta saatiin hyvät palautteet Petreasta.

Jatkotutkimusaihe / kehittämishanke nousi esiin paikallistason toimijoiden yhteistyön muodoista. Miten saataisiin lisättyä yhteistyötä esim. työterveyshuollon, tilitoimistojen, pankkien, fysioterapiayritysten, ym. kesken. Miten voit tukea yrittäjää huomaatessasi jaksamisessa ja työkyvyssä heikentymistä?

LÄHTEET

- Ahtela, J. 2014. Työeläkekuntoutuksen suuntaviivat 2015 – tavoitteena työurien pidentäminen. Tela. Viitattu 6.10.2014.
http://www.tela.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/14290_Tyoelakekuntoutuksen_suuntaviivat_2015.pdf
- Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Survey eli kyselytutkimus. Viitattu 12.8.2014. <http://www.metodix.com>
- Arola, A-M. & Estama, J. 2010. Miksi ammatillinen kuntoutus ei käynnistynyt? - tutkimus ennakkopäätöksen tai kuntoutuskehotuksen saaneista työeläkevakuutetuista. Lapin yliopisto. Rovaniemi. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, kuntoutustiede. Pro gradu-työ. Viitattu 12.8.2014. <http://www.doria.fi/handle/10024/63737>
- Elinkeinopoliittinen mittaristo 2014. Liite 3, Suomen yritys rakenne. Suomen Yrittäjät. Viitattu 12.5.2014. http://www.yrittajat.fi/File/0d8541be-5b7a-4389-9c60-705d5d410a2c/ELPO_SY_2014.pdf
- Eläketurvakeskuksen www-sivut. Viitattu 12.8.2014. <http://www.etk.fi>
<http://www.etk.fi/fi/service/yel-yritt%C3%A4j%C3%A4t/237/yel-yritt%C3%A4j%C3%A4t>)
- Hellsten, H. 2013. Työterveyshuoltokysely. Helsinki. Suomen Yrittäjät. Tutkimus. 2012. Viitattu 12.8.2014. http://www.yrittajat.fi/File/c9150fcc-4b45-41f1-ad3f-7d475862ea95/SY_tyoterveyshuoltokysely_netiti.pdf
- Jokela, H. 2013. Mikroyrittäjäystävällisen innovaatiojärjestelmän tunnusmerkkejä. Teoksessa Käytännöllisiä puheenvuoroja alueellisen innovaatiotoiminnan arjesta. Kolehmainen, J. (toim.) Tampereen yliopisto. Sente -työraportteja 34/2013. Viitattu 15.5.2014.
http://www.uta.fi/jkk/sente/julkaisut/tyopaperit/Kaytannollisia_puheenvuoroja.pdf
- Juntunen, P., Puumalainen, J., Mäkelä- Pusa, P., 2012. Perustuksia valamassa. Pien-työpaikkojen työterveysyhteistyö. Kuntoutussäätiön työseloste 43/2012. Tampere: Tammerprint. Viitattu 18.9.2014.
<http://www.kuntoutussaatio.fi/files/749/perustuksia-valamassa.pdf>
- Juvonen- Posti, P., Liira, J. & Järvisalo, J. 2011. Kuntoutus työterveyshuollossa ja työuran pidentämistä koskevissa tavoitteissa. Teoksessa A. Järvikoski, J. Lindh & A. Suikkanen Kuntoutus muutoksessa. Tampere.
- Kalanen, K., Oksanen, T., Pakkala, L., Rekola, L., Saarni, H. & Wibom, H. 2006. Yrittäjän työterveyshuolto. Opas työterveyshuollon toteuttamiseksi. Syty 2000-hanke. Viestintäharju Oy 2006. Viitattu 19.9.2014.
<http://www.syty2000.fi/files/pdf/94/tyoterveyshuoltoopas.pdf>

Kelan www-sivut. Viitattu 14.8.2014. <http://www.kela.fi/tyoterveyshuolto-yrittaja>

Kiander, I. 2013. Mitä työeläkemaksulla saa? Ilmarinen asiakaslehti 3,3. Viitattu 2.10.2014. <http://www.ilmarinen.fi>

Kivekäs, K. & Uola, T. 2010. Työeläkekuntoutuksen kohdentuminen. Kuntoutus 1, SIVUT. Viitattu 12.8.2014.

http://www.kuntoutussaatio.fi/viestinta_ja_tietopalvelu/kuntoutus-lehti/arkisto/kuntoutus_1_2010

Koponen, M. ”Ammatillisen kuntoutuksen osallistuneista yli puolet takaisin työelämään.” Tela- blogi. 15.9.2014. Viitattu 6.10.2014

http://www.tela.fi/medialle/tela_blogi/arkisto/1/0/ammatilliseen_kuntoutukseen_osallistuneista_yli_puolet_takaisin_tyolamaan

Kuntoutussäätiön www-sivut. Viitattu 12.9.2014

<http://www.kuntoutussaatio.fi/jamit/materiaalit>

Lankia, E. ”Työkykyä työeläkekuntoutuksesta”. Tela- blogin arkisto. 28.4.2014. Viitattu 6.10.2014.

http://www.tela.fi/medialle/tela_blogi/arkisto/1/0/tyokyky_tyoelakekuntoutuksesta

Leino, E: 2011. Kuntoutus terveydenhuoltoon. Teoksessa A. Järvinen, J. Lindh & A. Suikkanen (toim.). Kuntoutus muutoksessa. Palvelujärjestelmä muuttuu - mutta miten? Tampere: Juvenes Print.

Lindström, C. & Poutanen, P. 2011. Yrittäjille suunnatun kuntoutusmallin toimivuus ja tuloksellisuus. Kuntoutuskeskus Petrea. Jyri-hanke. Uudenlaista työikäisten kuntoutusta. Aalto, L. & Hinkka, L. (toim.). Kela. Nettityöpapereita 32/2011. Viitattu 12.8.2014. <http://hdl.handle.net/10138/29058>

Lith, P. 2005. Ovatko naisyrittäjät eri maata? Tilastokeskus. Julkaistu 3.3.2005. Viitattu 12.8.2014. http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaaajat/ta_02_05_naisyrittajat.html

Lundell, S., Visuri, S. & Luukkonen, R. 2014. Hyvinvointibarometri 2014. Hyve: Yritykset yhteistyötahojen tuella hyvinvointiin. Helsinki. Suomen Yrittäjät. Viitattu 12.9.2014. <http://www.yrittajat.fi/File/4783ec0b-4d0c-4269-8fc9-3fcf616d55bf/0/Hyvinvointibarometri2014%20raportti.pdf>

Malinen, P. 2010. Työkyky ja hyvinvointikysely. Helsinki. Suomen Yrittäjät. Raportti 2010. Viitattu 12.8.2014. http://www.yrittajat.fi/File/1ca0dad8-5937-4927-aec0-4c08e524d10d/SY_raportti_tyokyky_ja_hyvinvointi.pdf

Manka, M-L., Hakala, L., Nuutinen, S. & Harju, R. 2011. Työn iloa ja imua - työhyvinvoinnin ratkaisuja pientyöpaikoille. 2.painos. Tampere: Tammerprint. Viitattu 12.8.2014. http://www.kuntoutussaatio.fi/files/391/tyhyopas_lopullinen.pdf

Manninen, P. & Hakanen, T. Tixel-opas. Viitattu 8.12.2014. <http://www.titutkimuspalvelu.fi/images/Tixel-opas.pdf>

Mäkelä- Pusa, P. & Harju, H. (toim.) 2012. Pientyöpaikkojen työkyvyn tuki. Kuntoutussäätiön työseloste 44/2012. Tampere: Tammerprint. Viitattu 14.9.2014.
<http://www.kuntoutussaatio.fi/files/873/pientyopaikkojentyokyvyntuki.pdf>

Mäkelä - Pusa, P., Terävä, K. & Manka, M-L. 2011. Yrittäjien työhyvinvointi, työkyky ja kuntoutus. Selvitysraportti pienyrittäjien ja maatalousyrittäjien työkyystä, hyvinvoinnista, työkyvyntuen ja kuntoutuksen tarpeesta. Kuntoutussäätiön työselosteita 41/2011. Viitattu 12.8.2014.
http://www.kuntoutussaatio.fi/files/675/Yrittajien_tyohyvinvointi_tyokyky_ja_kuntoutus.pdf

Palmgren, H., Kaleva, S., Jalonen, P. & Tuomi, K. 2010. Naisyrittäjien työhyvinvointi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 5/2010. Viitattu 12.8.2014. https://www.tem.fi/files/26022/tem_5_10_paino.pdf

Palmgren, H., Jalonen, P., Kaleva, S., Tuomi, K: 2013. Naisyrittäjän työkyvyn talo. Työterveyslaitos. Tietokortti 26. Viitattu 12.8.2014.
http://www.ttl.fi/fi/tietokortit/Documents/tietokortti26_naisyrittajat_15102013.pdf

Palmgren, H. 2010. Voi hyvin yrittäjä – hankkeen päätösseminaari 21.11.2013. Päivitetty 13.11.2014. Viitattu 15.11.2014.
<http://www.ttl.fi/fi/toimialat/pienyriitykset/tyoterveyshuolto/sivut/default.aspx>

Pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä 6.5.2003 annettu EU - komission suositus EUVL L 124, 20.5.2003.

Pk- yritysten uusi määritelmä. 2006. Käyttäjän opas ja ilmoitusmalli. Euroopan komissio. Viitattu 14.8.2014
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_fi.pdf

Ryttyläinen – Korhonen, K. & Vuorimaa, H-E. (toim.). 2013. Voi hyvin yrittäjä-hanke. Mikkeli. Viitattu 12.8.2014.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65960/URNISBN9789515883940.pdf?sequence=1>

Saarni, H., Pakkala, L., Rekola, L., Kalanen, K., Oksanen, T. & Wibom, H. 2006. Yrittäjän työterveyshuolto. Opas työterveyshuollon toteuttamiseksi. Syty 2000 – Terveempi yrittäjä- terveempi yritys. Viitattu 12.8.2014
<http://www.syty2000.fi/files/pdf/94/tyoterveyshuoltoopas.pdf>

Sinisammal, J., Muhos, M., Eskola, L. & Niinikoski, R. 2014. Oulun Eteläisen alueen mikroyrittäjien hyvinvointi: kysely- ja haastattelututkimus. Oulu. Oulun yliopiston Tuotantotalouden osaston tutkimusraportteja. Oulun Eteläisen instituutti. Viitattu 4.5.2014. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526203843>

Sipponen, E. 2012. Kuntoutustietoa yrittäjille. 2012. Punk-hanke. Kuntoutussäätiö. Viitattu 20.9.2014.
http://www.kuntoutussaatio.fi/files/717/kuntoutustieto_yrittajille_word_240112.pdf

Sorvali, M. 2014. Mitä kaikkea YEL-maksu kattaa. Ilmarisen asiakaslehti 2/2014,5. Viitattu 2.10.2014.

http://issuu.com/zeelandsociety/docs/ilmarinen_0214?e=1248232/8985431#

Suomen kumppanuussopimus 2012-2020. 2014. Euroopan rakenne- ja investointirahastot (ERI) Viitattu 30.9.2014

https://www.tem.fi/files/38524/Kumppanuussopimus_VN_23.1.2014.pdf

Suomen Yrittäjänäisten www-sivut. Viitattu 12.9.2014. www.yrittajanaiset.fi

Suomen Yrittäjät www-sivut. Viitattu 6.5.2014. <http://www.yrittajat.fi>

Terävä, K. 2012. Yrittäjien hyvinvointi, työkyky ja osallistuminen kuntoutukseen. Luentomateriaali 22.3.2012. Punk-hanke. Kuntoutussäätiö. Viitattu 29.9.2014.

http://www.kuntoutussaatio.fi/files/794/Terava_Yrittajat_esitys.pdf

Työeläkekuntoutuksen suuntaviivat. 2015. TELA. Viitattu 7.10.2014.

http://www.tela.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/14290_Tyoeläkekuntoutuksen_suuntaviivat_2015.pdf

Työeläkevakuuttajat TELA www-sivut. Viitattu 12.8.2014.

http://www.tela.fi/tyoelakeala/erilaiset_tyoelakevakuuttajat
<http://www.tela.fi/tyoelakeala/tyokyky/tyoeläkekuntoutus>

Työeläkeyhtiö Ilmarinen. 2014. Yrittäjänäisten arki ja jaksaminen. Kyselytutkimus. Viitattu 4.6.2014.

http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/ilmarinen/06_mediapalvelu/02_uutiset_tiedotteet/0_0_0_uutiset_2014/2014_03_07.jsp#.VDuYYPI_vXo

Työelämä 2020-hanke. 2013. Suomen työelämästä Euroopan paras. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 20.9.2014. <http://tyoelama2020.fi/>

http://tyoelama2020.fi/tyopaikoille/arvioi_tyopaikkasi

Työterveyslaitoksen www-sivut. Viitattu 12.8.2014. <http://www.ttl.fi>

Työ ja terveys Suomessa 2012. 2013. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Työterveyslaitos. Helsinki. Tammerprint Oy 2013. Viitattu 12.8.2014.

http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/tyo_ja_terveys_suomessa/Documents/Tyo_ja_Terveys_2012.pdf

Työterveyshuoltolaki. 2001. L 21.12.2001/1383 muutoksineen

Vatanen, J. 2014. Tutkija, Ilmarinen. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 20.10.2014.

Vuorenpää, P. 2012. VeryNais- Naisyrittäjien työhyvinvoinnin ja liiketoimintaosaamisen sekä yrittäjien sijaispalvelujärjestelmän kehittämishanke. Palmgren, H. (toim.). Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 42/2012. Viitattu 12.8.2014. http://www.tem.fi/files/34712/TEMjul_42_2012_web.pdf

Yrittäjän eläkelaki 2006. L 22.12.2006/1272. Viitattu 15.5.2014. <http://www.finlex.fi>

Yrittäjän työtulo 2014. Helsinki. Eläketurvakeskuksen ohjeet yrittäjän työtulon määrittämiseksi. Eläketurvakeskus. Viitattu 12.9.2014.
file:///C:/Users/Lifebook/Downloads/yrittajan_tyotulo_2011.%20Ty%C3%B6el%C3%A4ke.fi.pdf

YRITTÄJÄNAISTEN ARKI JA JAKSAMINEN 2014

TUKEA JA TIETOA YRITTÄJILLE

Missä asioissa tarvitsisit tukea?

Yrittäjänaisilta _____

Työterveyshuollolta _____

Eläkeyhtiöltä _____

Miten paljon tiedät työkyvyn tukimuodoista?

	On koke- musta	Olen kuul- lut	En tiedä, mutta haluan tietää	En tiedä enkä halua tietää
Työeläkeyhtiön työhy- vointiseminaarit	()	()	()	()
Työterveyshuollon kun- tokartoitukset ja - ohjelmat	()	()	()	()
Valtion tuki yrittäjälle osatyökykyisen palk- kaamiseksi	()	()	()	()
Työterveyshuollon var- haisen puuttumisen malli	()	()	()	()
Kelan työkykyä ylläpitä- vä koulutus	()	()	()	()
Yrittäjän naisten maksu- ton kuntoutus	()	()	()	()
Työeläkeyhtiön työko- keilu	()	()	()	()

Miten yrityksen työterveyshuolto on järjestetty?

- ☐ Yksityisellä lääkäriasemalla
- ☐ Kunnallisessa terveyskeskuksessa
- ☐ Yrityksellä ei ole järjestettyä työterveyshuoltoa

TAUSTATIEDOT

Mihin ikäryhmään kuulut?

- ☐ –34v
- ☐ 35–44v
- ☐ 45–54v
- ☐ 55–59v
- ☐ 60–

Oletko päätoiminen yrittäjä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Missä yrityksesi sijaitsee?

- ☐ Itä-Suomi
- ☐ Etelä-Suomi
- ☐ Länsi-Suomi
- ☐ Pohjois-Suomi

Kuinka monta työntekijää on yrityksessäsi?

- ☐ ei ole palkattuja työntekijöitä
- ☐ 1
- ☐ 2–4
- ☐ 5–9
- ☐ 10–

Kuinka monta vuotta olet toiminut yrittäjänä?

☐ 0–4

☐ 5–9

☐ 10–19

☐ 20–29

☐ 30–

1. Missä asioissa tarvitsisit tukea Yrittäjänaisilta?

- a) vertaistuki
- b) verkostoituminen, yhteistyö
- c) juridiset asiat, sosiaaliturva, byrokratia, edunvalvonta
- d) kuntoutus, sairastaminen tyhy- toiminta, rentoutus,
- e) vinkit, ideat, yrittäjätarinat, koulutus
- f) muut

2. Missä asioissa tarvitsisit tukea työterveyshuollolta?

- a) tarkastukset, ennaltaehkäisy, ergonomia, työkyky
- b) tiedotus, hinnat, saatavuus
- c) jaksaminen, henkisen puolen huomioiminen
- d) kuntoutus
- e) ymmärrys, nopea palvelu, sairastumisen tuki
- f) muut

3. Missä asioissa tarvitsisit tukea eläkeyhtiöiltä?

- a) yhteydenotto henkilökohtaisesti, palvelu, tiedotus, koulutus
- b) eläketurva, sairastuminen
- c) kuntoutus
- d) maksut
- e) muut

1. Mihin ikäryhmään kuulut? (N, %)

–34v	13	6 %
------	----	-----

35–44v	38	16 %
--------	----	------

45–54v	104	45 %
--------	-----	------

55–59v	53	23 %
--------	----	------

60–	25	11 %
-----	----	------

Yhteensä: 233 kpl 100 %

2. Oletko päätoiminen yrittäjä? (N, %)

Kyllä	205	90 %
-------	-----	------

Ei	23	10 %
----	----	------

Yhteensä 228 100 %

3. Missä yrityksesi sijaitsee? (N, %)

Itä-Suomi	27	12 %
-----------	----	------

Etelä-Suomi	78	34 %
-------------	----	------

Länsi-Suomi	93	40 %
-------------	----	------

Pohjois-Suomi	33	14 %
---------------	----	------

Yhteensä: 233 kpl 100 %

4. Kuinka monta työntekijää on yrityksessäsi? (N, %)

ei ole palkattuja työntekijöitä	121	53 %
---------------------------------	-----	------

1	24	11 %
---	----	------

2–4	46	20 %
-----	----	------

5–9	17	7 %
-----	----	-----

10–	20	9 %
-----	----	-----

Yhteensä: 228 kpl 100 %

5. Kuinka monta vuotta olet toiminut yrittäjänä? (N, %)

0–4	52	22 %
-----	----	------

5–9	53	23 %
-----	----	------

10–19	74	32 %
-------	----	------

20–29	41	18 %
-------	----	------

30–	13	6 %
-----	----	-----

Yhteensä: 233 kpl 100 %